

**Nota preventief ouderenbeleid
Gemeente Kaag en Braassem
2011 – 2015**

Ik ben niet oud, ik ben gewoon vroeg geboren

SAMENVATTING

Wat kan de gemeente doen om de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van de oudere inwoners in Kaag en Braassem te behouden of te vergroten?

Om een antwoord te krijgen op deze vragen heeft de gemeente de nota Preventief ouderenbeleid opgesteld. Daarvoor hebben wij dankbaar gebruik gemaakt van de kennis en expertise van de verschillende (ouderen)organisaties, professionals en ervaringsdeskundigen van binnen en buiten de gemeente. De nota is opgesteld binnen de kaders van de startnotitie, het beleid van het Ministerie van VWS en binnen de gestelde financiële kaders. De samenhang tussen de AWBZ, de Wmo en de Wpg komt naar voren bij maatregelen rondom preventie, ondersteuning en zorg.

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie worden in grote mate beïnvloed door gezondheid. Gezond zijn en blijven is voor ouderen een belangrijke voorwaarde om aan de samenleving deel te nemen. Gezondheid kan beïnvloed worden door factoren zoals overgewicht, ongezonde voeding en te weinig beweging, maar ook door onvoldoende vervoersmogelijkheden en slecht bereikbare voorzieningen. Deze niet-ziektegebonden factoren zorgen niet voor het ontstaan van ziekte of beperkingen, maar hebben wel invloed op het functioneren van mensen, wanneer zij al beperkingen hebben. Met het voorgestelde beleid wil de gemeente bewerkstelligen dat mensen gezond ouder worden. Wanneer mensen toch ziek worden of beperkingen ondervinden, kan tijdige signalering grotere problemen voorkomen. Indien nodig, biedt de gemeente ondersteuning aan.

Voor het behoud van zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie is een goed toegankelijke woon- en leefomgeving een voorwaarde. Dus niet alleen de woning, maar ook de woonomgeving moet geschikt zijn. Om de gemeente zoveel mogelijk 'senioren'proof te maken moeten knelpunten ten aanzien van de toegankelijkheid van gebouwen en de openbare ruimte verholpen worden.

Om deel te kunnen nemen aan de samenleving moeten mensen zich zelfstandig kunnen verplaatsen. Een aantal maatregelen op het gebied van veiligheid in het verkeer, openbaar vervoer en informatie over mobiliteit waaronder scootmobielen kan de mobiliteit van ouderen vergroten.

De vijf peilers van het preventief ouderenbeleid in Kaag en Braassem:

1. Inwoners van Kaag en Braassem moeten gezond ouder kunnen worden. Wanneer mensen toch ziek worden of beperkingen gaan krijgen, moet dit tijdig worden gesignaleerd om grotere problemen te voorkomen.

2. De openbare ruimte en de openbare gebouwen zijn voor iedereen toegankelijk.

3. Ouderen moeten zich zelfstandig én veilig kunnen verplaatsen.

Kwaliteit van leven hangt voor een groot deel af van de sociale contacten die ouderen hebben en van hoe zelfstandig zij kunnen zijn in hun gaan en staan. Daarom zet de gemeente in op het vergroten van de maatschappelijke participatie van ouderen. Om als oudere een actieve bijdrage te kunnen blijven leveren aan de samenleving is het belangrijk om op de hoogte te zijn van de mogelijkheden: van het activiteitenaanbod en alle regelingen en voorzieningen. De gemeente wil zorgen voor goede, volledige en betrouwbare informatie.

Uit de Welzijnshuisbezoeken is naar voren gekomen dat ouderen het niet altijd zo breed hebben. Om armoede en sociale uitsluiting onder ouderen te voorkomen neemt de gemeente maatregelen in de vorm van 'inkomensondersteunende maatregelen'. De ISDR krijgt opdracht de maatregel uit te voeren.

Zonder de lokale ouderenorganisaties kunnen we al onze doelstellingen niet behalen. Deze organisaties zijn zo belangrijk, dat continuïteit cruciaal is voor de uitvoering van het ouderenwerk. Een fusie is wenselijk, gelet op kansen en bedreigingen in de huidige organisatiestructuur. Wel is afgesproken om de fusie gefaseerd door te voeren.

Of alle voorgestelde maatregelen tot het beoogde resultaat hebben geleid, zal de evaluatie in 2014 uitwijzen. De gemeente, de ouderenorganisaties en de Wmo adviesraad voeren deze evaluatie uit. Indien tijdens de looptijd van deze nota blijkt dat maatregelen en/of doelen bijgesteld dienen te worden, zal hierover een rapportage aan alle betrokkenen worden aangeboden.

De voorstellen in deze nota kunnen worden uitgevoerd binnen het beschikbaar gestelde budget. Vanuit het Rijk zijn immers middelen ontvangen voor het opvangen van de gevolgen van de Pakketmaatregel AWBZ, die deels kunnen worden aangewend voor de dekking van de extra kosten.

4. Ouderen moeten sociale contacten kunnen onderhouden en kunnen deelnemen aan activiteiten (maatschappelijke participatie).

5. Ouderen met een laag inkomen moeten de nodige financiële ondersteuning krijgen om sociale uitsluiting en armoede te voorkomen.

1. INLEIDING

1.1 Inleiding

Langer werken, langer actief blijven, langer zelfstandig blijven wonen en langer blijven deelnemen, ja zelfs bijdragen, aan de samenleving (o.a. mantelzorg en vrijwilligerswerk). Van ouderen in onze samenleving wordt steeds meer gevraagd en steeds meer verwacht. Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie zijn daarbij veelgenoemde woorden. Deze zelfredzaamheid en deze maatschappelijke participatie kunnen echter onder druk komen te staan.

Wat kan de gemeente doen om de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van de oudere inwoners in Kaag en Braassem te behouden of te vergroten? Er gebeurt al veel op dit vlak in onze gemeente. Wat moet en kan de gemeente extra doen nu het aantal ouderen in onze gemeente stijgt, de behoefte aan ondersteuning waarschijnlijk in gelijke mate toeneemt, maar het beschikbare budget niet meegroeit en wellicht zelfs afneemt? De verwachting is immers dat gemeenten zich op korte termijn geconfronteerd zien met bezuinigingen. Onze gemeente zal daarom keuzes moeten maken om een adequaat welzijnsaanbod in de verschillende dorpen te waarborgen. In deze nota worden deze keuzes voorgelegd.

1.2 Algemene doelstelling

Met deze nota en met de voorstellen in deze nota wil de gemeente bewerkstelligen dat de inwoners van Kaag en Braassem op goede wijze ouder kunnen worden met zoveel mogelijk behoud van zelfredzaamheid. Dat actieve mensen actief kunnen blijven en dat kwetsbare mensen ondersteuning ontvangen, zodat eenzaamheid en een sociaal isolement voorkomen worden.

De gemeente wil ervoor zorgen dat alle mensen in Kaag en Braassem kunnen deelnemen aan de samenleving door het:

- bevorderen van maatschappelijke participatie van actieve senioren en hun deelname aan vrijwillige dienstverlening
- het aanbieden van maatschappelijke ondersteuning (treffen van maatregelen) om te voorkomen dat kwetsbare senioren in een sociaal isolement geraken.

Maatschappelijke participatie

Maatschappelijke participatie betreft de deelname aan de samenleving. Dit kan worden onderverdeeld in:

- *Vrijwilligerswerk en mantelzorg*
- *Deelname aan activiteiten (recreatieve en sociaal-culturele activiteiten)*
- *Lidmaatschap kerk / andere organisaties zoals politieke partijen*
- *Sociale contacten*

Om te weten wat de gemeente kan of moet doen om ouderen langer te laten deelnemen aan de samenleving, is het van belang om te weten welke factoren van invloed zijn op zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie en om te weten op welke wijze de gemeente deze factoren kan beïnvloeden.

Zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie worden in grote mate beïnvloed door gezondheid. Ouderdom komt echter, zoals vaak wordt gezegd, met gebreken. Artrose, hart- en vaatziekten en diabetes zijn voorbeelden van aandoeningen die vaak op latere leeftijd vóórkomen maar niet (altijd) te voorkomen zijn. Wat wel te beïnvloeden is, is de mate waarin het hebben van ziekten/beperkingen het leven van alledag verstoort. Het hebben van meerdere ziekten tegelijk, zeker wanneer ziekte gepaard gaat met een psychische/psycho-geriatrische aandoening (depressie, dementie), het ontbreken van sociale contacten en goed bereikbare voorzieningen, niet-toereikend openbaar vervoer, onvoldoende beweging en een niet-toegankelijke en niet veilige omgeving zijn factoren die van invloed (kunnen) zijn op het leven van alledag.

In deze nota doen wij voorstellen om deze factoren te beïnvloeden:

Hoofdstuk 3	Participatie en sociale contacten.....	10
Hoofdstuk 4	Gezondheid.....	16
Hoofdstuk 5	Informatie en advies	22
Hoofdstuk 6	Woon- en leefomgeving.....	28
Hoofdstuk 7	Mobiliteit.....	33
Hoofdstuk 8	Inkomen.....	38
Hoofdstuk 9	Organisatie ouderenwerk.....	40
Hoofdstuk 10	Implementatie en evaluatie.....	45
Bijlage 1	Stichtingen en verenigingen.....	50
Bijlage 2	Demografische gegevens.....	51

1.3 Draagvlak

Bij het opstellen van de nota Preventief ouderenbeleid hebben wij dankbaar gebruik gemaakt van de kennis en expertise van de verschillende (ouderen)organisaties, professionals en ervaringsdeskundigen in de gemeente:

- er heeft overleg plaatsgevonden met een werkgroep bestaande uit bestuursleden van StiwO Hoogmade/Woubrugge, StiwO Leimuiden/Rijnsaterwoude en Stichting Welzijn Ouderen de Spil;
- wij hebben de doelgroep benaderd tijdens een activiteit en hen om een bijdrage gevraagd aan de hand van een vragenlijst;
- er is vooraf een bijdrage aan de Wmo Adviesraad gevraagd en vervolgens is de conceptnota aan de leden van de Adviesraad voorgelegd;
- wij hebben met bestuursleden van seniorensociëteiten in de gemeente gesproken;
- er heeft een overleg plaatsgevonden met vertegenwoordigers van Activite, Wijdezorg en de eerdergenoemde werkgroep; en
- de concept-nota is ter advisering voorgelegd aan de werkgroep.

Daarnaast heeft bij het opstellen van de nota regelmatig overleg plaatsgevonden met betrokken beleidsterreinen zoals Wonen, Zorg en Welzijn, Volksgezondheid en Sport. Waar mogelijk heeft afstemming plaatsgevonden met deze beleidsterreinen. Aangezien nog geen lokaal gezondheidsbeleid en vrijwilligersbeleid is ontwikkeld, is afstemming met deze beleidsterreinen slechts beperkt mogelijk gebleken. Bij ontwikkeling van beleid op die terreinen zal afstemming worden nagestreefd.

2. KADERS EN ONTWIKKELINGEN

2.1 Kaders

Startnotitie Ouderenbeleid

De gemeenteraad heeft op 28 september 2009 de startnotitie Ouderenbeleid vastgesteld. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten voor het ouderenbeleid vastgesteld:

- omkeer maken van aanbodgericht werken naar een vraaggericht aanbod
- inzetten op preventie en maatschappelijke ondersteuning
- realiseren van samenhang in beleid

Daarnaast zijn in de startnotitie de demografische ontwikkelingen beschreven. Deze zijn als bijlage bij deze nota opgenomen.

Beleid Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De kabinetsvisie op het ouderenbeleid is neergelegd in een nota “Ouderenbeleid in perspectief van de vergrijzing”, ministerie VWS). In deze nota zijn de volgende speerpunten benoemd: gezond en fit blijven, meedoen in rechten en plichten, voldoende inkomen, geschikte woningen, vrij bewegen, zorg verzekerd en waardig sterven.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Gemeenten hebben in het kader van de Wmo de taak om ouderen in staat te stellen om zo optimaal en zo lang mogelijk actief te zijn.

Wet publieke gezondheid (Wpg)

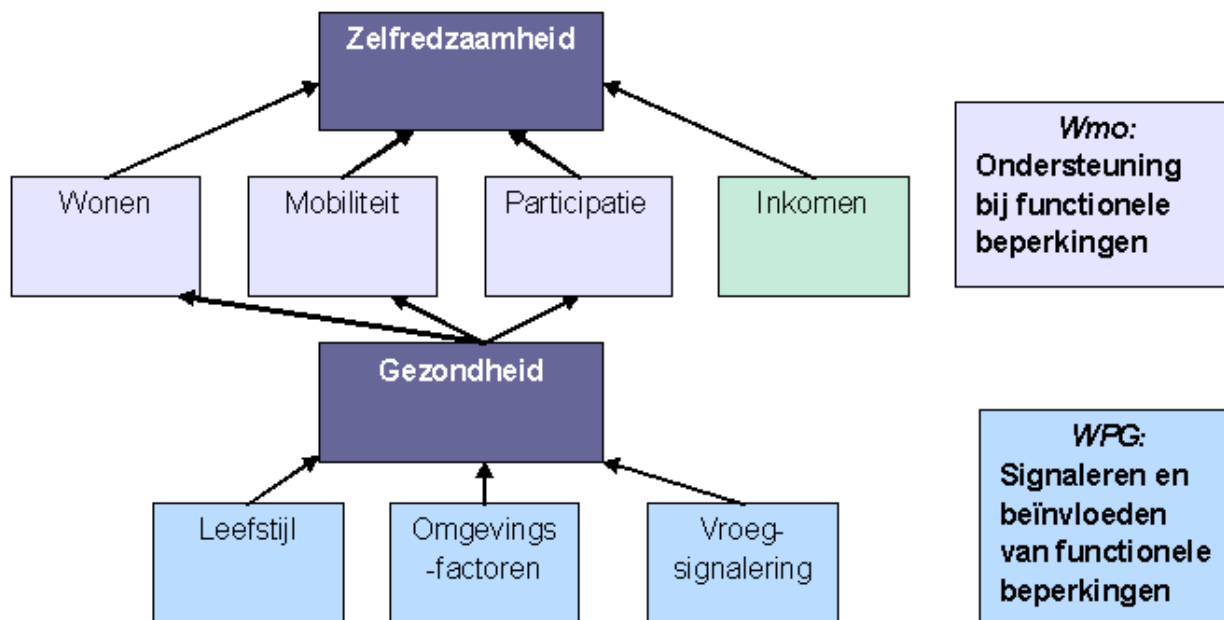
De Wet publieke gezondheid draagt in artikel 5a gemeenten op om uitvoering te geven aan gezondheidszorg voor ouderen (65+). Dit houdt onder andere in:

- het op systematische wijze volgen en signaleren van ontwikkelingen in de gezondheidstoestand van ouderen en van gezondheidsbevorderende en -bedreigende factoren;
- de vroegtijdige opsporing en preventie van specifieke stoornissen als comorbiditeit;
- het geven van voorlichting, advies, instructie en begeleiding.

Als kanttekening moet wel worden opgemerkt, dat vraaggericht werken met name bedoeld is voor actieve ouderen. Voor kwetsbare ouderen, met name de ouderen van 80 jaar en ouder, is aanbodgericht werken meer geschikt. Deze laatste groep blijkt immers niet altijd meer in staat te zijn om zelf initiatieven te ontwikkelen.

Door de Wet publieke gezondheid worden partijen min of meer gedwongen in gesprek te gaan over preventieve ouderengezondheidszorg. De gemeente heeft het meest zicht op lokale behoeften en wensen van ouderen. Lokaal maatwerk is belangrijk voor een preventief ouderengezondheidsbeleid. De gemeente kan zorg dragen voor afstemming tussen de AWBZ, de Wpg en de Wmo.

Afbeelding 1: De invloed van gezondheid op zelfredzaamheid en de samenhang tussen de Wpg en de Wmo

ABWZ Pakketmaatregel

De AWBZ Pakketmaatregel houdt in dat alle mensen met een lichte indicatie voor begeleiding (Ondersteunende en Activerende Begeleiding) het recht op deze begeleiding verliezen. Hierdoor is in onze gemeente een aantal mensen, onder wie ouderen, hun begeleiding (zoals dagopvang) kwijtgeraakt. Vanuit het Rijk wordt verwacht dat mensen zelf een oplossing voor hun ondersteuningsvraag vinden of dat zij ondersteuning ontvangen van de Wmo. Bij het uitblijven van ondersteuning bestaat het risico op een sociaal isolement en/of overbelasting van mantelzorgers. De dagopvang bood

De Wet publieke gezondheid ((Wpg) is op 1 december 2008 in werking getreden. De Wpg heeft de Infectieziektewet, de Quarantainewet en de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid vervangen.

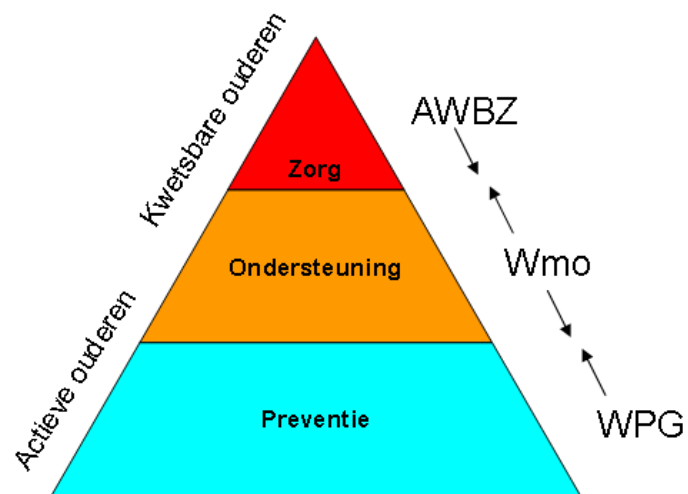
Comorbiditeit

Comorbiditeit is het tegelijkertijd hebben van twee of meer stoornissen of aandoeningen bij een patiënt. Dit gebeurt in het algemeen met het gelijktijdig hebben van lichamelijke, geestelijke en vaak de daaropvolgende sociale problemen bij een persoon.

De uitvoering van de Wet publieke gezondheid is voor een groot deel overgedragen aan de GGD (Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst). Onze gemeente is aangesloten bij de Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG), waarvan de GGD deel uit maakt.

immers aan mantelzorgers een (tijdelijke) verlichting van de zorg die zij aan hun partner, ouder of kennis leverden.

Afbeelding 2: De samenhang tussen preventie, ondersteuning en zorg

2.2 Ontwikkelingen

Momenteel zijn er veel ontwikkelingen die het ouderenbeleid (kunnen) raken. Gedacht kan worden aan de verhoging van de leeftijdsgrens voor de AOW (Algemene Ouderdomswet), de ontwikkelingen binnen de AWBZ en de bezuinigingen van het nieuwe kabinet. De uitkomst van deze ontwikkelingen staat echter niet vast. Deze ontwikkelingen kunnen daarom niet als kader worden toegepast bij het opstellen van deze nota. Wanneer het nodig is, zullen de ontwikkelingen worden betrokken bij het opstellen van de uitvoeringsplannen.

3. PARTICIPATIE EN SOCIALE CONTACTEN

3.1 Inleiding

Kwaliteit van leven hangt voor een groot deel af van de sociale contacten die ouderen hebben en van hoe zelfstandig zij kunnen zijn in hun gaan en staan. Actieve en sociale activiteiten, waaronder maatschappelijke inzet, blijken een bijzonder positief effect op de fysieke en geestelijke gezondheid te hebben.

In onze gemeente is voor ouderen een goede dagbesteding mogelijk dankzij een bloeiend verenigingsleven. Veel ouderen in onze gemeente (meer dan 900) zijn lid van de Katholieke Bond voor Ouderen (KBO). Daarnaast gaan veel ouderen (meer dan een derde van de bezochte ouderen) naar een seniorensociëteit ('soos'), zijn lid van een koersbalclub of Jeu de Boulevereniging of doen aan Meer Bewegen voor Ouderen. Ook zijn er veel ouderen die zich belangeloos inzetten voor een ander via mantelzorg en/of vrijwilligerswerk.

Niet alle ouderen nemen echter deel aan activiteiten en niet alle ouderen hebben veel sociale contacten. Soms uit eigen keuze, maar soms ook omdat de activiteiten voor hen niet (makkelijk) bereikbaar zijn of omdat zij een drempel ervaren. Hierdoor kan een sociaal isolement ontstaan. Mensen in een sociaal isolement laten zich niet echter zomaar vinden. Zij geven vaak moeilijk signalen af over hun situatie vanwege schaamte of omdat zij hun isolement soms ook niet erkennen.

Tijdens gesprekken met ouderen en ouderenorganisaties kwam ook naar voren dat er behoefte bestaat aan laagdrempelige ontmoetingsplekken: plekken waar ouderen binnen kunnen lopen, een kopje koffie kunnen drinken en bijvoorbeeld over vroeger kunnen praten.

Uit het verslag van de welzijnshuisbezoeken blijkt dat 90% van de ouderen aan wie een bezoek is afgelegd, regelmatig contact heeft met kinderen en andere familieleden en 83% regelmatig contact met burens, vrienden en kennissen. Deze contacten zijn volgens 94% voldoende. 91% is tevreden met hoe zij in het leven staan. Van de ondervraagden is 39% alleenwonend. Dit is zelfs de helft bij de mensen van 80 jaar en ouder. Van deze laatste groep kwam meermalen het gevoel van eenzaamheid naar voren.

Sociaal isolement

Sociaal isolement doet zich namelijk ten eerste voor bij mensen met weinig contacten, ten tweede zijn er ook mensen die zich eenzaam voelen. Dit houdt het niet kunnen delen van ervaringen en gevoelens in.

3.2 Doelstelling

Met het vergroten dan wel in stand houden van de maatschappelijke participatie van haar (oudere) inwoners wil de gemeente:

- het welzijn van haar inwoners bevorderen
- eenzaamheid voorkomen en
- mantelzorgers ontlasten.

Wij weten of deze doelstellingen hebben bereikt, wanneer in 2014:

- uit de eenzaamheidsscore van de GGD en uit de resultaten van de welzijnshuisbezoeken is gebleken dat de eenzaamheidsbeleving niet is toegenomen en mogelijk zelfs is afgenomen t.o.v. de gegevens zoals deze in 2010 bekend zullen worden;
- het percentage ouderen dat tevreden is over hoe zij in het leven staan (in 2006 – 2008 was dit 91%) niet is afgenomen en mogelijk zelfs toegenomen t.o.v. de huidige bekende gegevens;
- het aantal aanvragen hulp bij het huishouden vanwege een overbelaste partner/mantelzorger (als percentage van het totaal aanvragen hulp bij het huishouden) is afgenomen ten opzichte van 2010.

3.3 Kaders

ABWZ Pakketmaatregel

De AWBZ Pakketmaatregel houdt in dat alle mensen met een lichte indicatie voor begeleiding (Ondersteunende en Activerende Begeleiding) het recht op deze begeleiding verliezen. Hierdoor is in onze gemeente een aantal mensen, onder wie ouderen, hun begeleiding (zoals dagopvang) kwijtgeraakt. Vanuit het Rijk wordt verwacht dat mensen zelf een oplossing voor hun ondersteuningsvraag vinden en wanneer dit niet mogelijk is dat zij ondersteuning ontvangen van de Wmo. Bij het uitblijven van ondersteuning bestaat het risico op een sociaal isolement en/of overbelasting van mantelzorgers. De dagopvang bood immers aan mantelzorgers een (tijdelijke) verlichting van de zorg die zij aan hun partner, ouder of kennis leverden.

Het is moeilijk om resultaten van het bevorderen van welzijn te meten. Dit is immers een gevoelskwestie. De enige manier om dit te meten is om mensen te bevragen over hun gevoel, over hun tevredenheid waarop zij in het leven staan. Naar dit gevoel wordt gevraagd tijdens de welzijnshuisbezoeken.

Eenzaamheidsscore

Eén keer in de vier jaar wordt een vragenlijst afgenomen bij ouderen van 65 jaar en ouder, waarin onder andere vragen worden gesteld over eenzaamheid. In 2010 is deze vragenlijst uitgezet. De resultaten hiervan zijn echter nog niet bekend.

AWBZ

Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten

Wet maatschappelijke ondersteuning

Op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zijn gemeenten verplicht maatregelen te treffen die mensen in staat moeten stellen deel te nemen aan de samenleving. Als onderdeel hiervan wordt onder andere het ontmoeten van medemensen genoemd. Daarnaast is in de Wmo een apart prestatieveld gewijd aan de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers.

3.4 Maatregelen

Om ouderen in staat te stellen sociale contacten te (blijven) onderhouden worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- het in stand houden van het huidige aanbod van activiteiten en ontmoetingsplekken (sozen);
- het onderzoeken van mogelijkheden om nieuwe ontmoetingsplekken te creëren en zo mogelijk het realiseren van deze ontmoetingsplekken;
- het stimuleren van ouderen om zich vrijwillig in te zetten voor anderen.

Voor kwetsbare ouderen die een drempel ervaren om naar reguliere activiteiten te gaan, worden maatregelen voorgesteld om deze drempels weg te nemen:

- het realiseren van een laagdrempelige toeleiding naar activiteiten door middel van verwijzing, het aanbieden van vervoersmogelijkheden en indien gewenst professionele ondersteuning.

Het beleid op het gebied van sociaal isolement moet zich in eerste instantie richten op het herkennen van sociaal isolement, vervolgens ook op de middelen die het mogelijk maken dat ouderen uit het isolement geraken. Daarvoor bestaan de volgende instrumenten:

- Signalerende en activerende huisbezoeken (hoofdstuk 5).
- Informatie aan ouderen (hoofdstuk 5)
- Een veilige en toegankelijke woonomgeving (hoofdstuk 6).

Activiteiten en seniorensociëteiten

De Stichtingen Welzijn Ouderen, het Dienstencentrum, de NBvP en de KBO en de seniorensociëteiten verzorgen in onze gemeente tal van activiteiten. Het is van belang dat deze activiteiten worden gecontinueerd. Een aanbod van activiteiten moet in elke kern worden gestimuleerd. De vorm en inhoud

NBvP

Nederlandse Bond van Plattelandsvrouwen

KBO

Katholieke Bond voor Ouderen

van de activiteiten is aan de organisaties zelf. Zij peilen zelf de behoefte aan activiteiten en voldoen hiermee aan het kader vanuit de startnotitie om behoeftegericht te werken. De gemeente verstrekt subsidie ter ondersteuning van deze activiteiten. Deze subsidie moet ook de komende jaren worden gecontinueerd.

Ontmoetingsplek

In samenhang met het op te stellen uitvoeringsplan Wonen, Zorg en Welzijn zal onderzoek worden gedaan naar mogelijkheid tot het inrichten van een ontmoetingsplek in de kernen (niet specifiek gericht op ouderen). Een plek waar mensen koffie kunnen drinken, kletsen, maar waar mogelijk ook informatie en advies wordt aangeboden over diverse aspecten. Van belang is dat dit een laagdrempelige plek is. Tijdens de gesprekken die met ouderen zijn gevoerd (op basis van een daartoe opgestelde vragenlijst) kwam namelijk naar voren dat bijvoorbeeld Woudsoord niet laagdrempelig is voor de doelgroep, omdat daar zwaardere zorg wordt geleverd.

Vrijwillige inzet

Wij verwachten veel van de maatschappelijke participatie van de groep actieve ouderen. Deze senioren worden gezien als actieve burgers die mede vorm kunnen geven aan (het verbeteren van) leefbaarheid, sociale samenhang en lokale betrokkenheid. In een brief van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport staat dan ook het volgende beschreven:

“Ik verwacht dan ook dat ouderen zelf willen meewerken om zo lang mogelijk actief te blijven als dat kan. Dit levert voordeel op voor de samenleving en de ouderen zelf. Ouderen doen wat voor anderen (wederkerigheid) en ouderen blijven hierdoor langer actief, wat weer positief uitwerkt op de kwaliteit en de duur van het leven. Ouderen leven langer als zij meer zelf blijven doen.”

In hoofdstuk 5 Informatie en advies wordt als maatregel een informatiebrief genoemd. In deze brief worden de ouderen onder andere gewezen op de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te doen. Een verdere uitwerking van vrijwillige inzet (o.a. het werven van vrijwilligers en de ondersteuning van mantelzorgers) vindt plaats bij het formuleren van beleid op vrijwillige inzet.

Activiteiten kwetsbare ouderen

Met de Stichtingen Welzijn Ouderen, Activite en Wijdezorg is gesproken over het opvangen van de gevolgen van de Pakketmaatregel AWBZ. Geconstateerd werd dat de toeleiding naar activiteiten en de bereikbaarheid van deze activiteiten van groot belang zijn. Hierbij kan onder andere worden gedacht aan vervoer. Eén van de redenen waarom de betreffende ouderen wel naar de dagopvang gingen, maar niet naar reguliere activiteiten is dat er voor de dagopvang vervoer geregeld was en de mensen dus opgehaald werden (zo was er een vorm van druk, omdat de taxi altijd op dezelfde dag en het tijdstip de oudere kwam ophalen). De drie Stichtingen Welzijn Ouderen zijn bezig met het uitwerken van een projectplan voor het opvangen van de gevolgen van de Pakketmaatregel AWBZ. Vanuit het Rijk is immers aangegeven dat het niet de bedoeling is dat gemeenten oude aanspraken één op één overnemen, maar nieuw beleid formuleren waarvoor zij ook gecompenseerd worden. Om sociaal isolement en overbelasting van mantelzorgers te voorkomen is echter, zeker voor deze groep, wel een vorm van ondersteuning nodig. Het projectplan moet hierin voorzien. Daarnaast kan bij activiteiten voor kwetsbare senioren worden gedacht aan het maandelijks organiseren van een gezamenlijke maaltijd voor ouderen. Ook hierover is reeds met de ouderenorganisaties, Activite en Wijdezorg gesproken.

3.5 Financiële consequenties

Activiteiten en seniorensociëteiten

Het ondersteunen van het huidige aanbod van activiteiten en seniorensociëteiten door middel van het verstrekken van subsidie heeft geen extra financiële kosten tot gevolg. De subsidiëring vindt plaats op grond van de beleidsregel voor het verstrekken van subsidie in het kader van het ouderenbeleid. Deze beleidsregel wordt in overleg met de ouderenorganisaties geformuleerd. Het totaal van deze subsidies voor sociaal-culturele en recreatieve activiteiten blijft binnen het budget dat daarvoor in 2010 beschikbaar is gesteld.

Activiteiten kwetsbare ouderen

Het Rijk heeft een budget beschikbaar gesteld voor het opvangen van de gevolgen van de Pakketmaatregel AWBZ. Een deel hiervan wordt aangewend voor multi-problem gezinnen. Een groot

deel van het budget is beschikbaar voor het preventief ouderenbeleid en met name voor het realiseren van activiteiten voor kwetsbare ouderen.

Ontmoetingsplekken

Het realiseren van ontmoetingsplekken wordt in samenhang met Wonen, Zorg en Welzijn onderzocht. Hiervoor zal een apart voorstel worden opgesteld en voorgelegd.

Vrijwillige inzet

De financiële consequenties van het stimuleren van ouderen om vrijwilligerswerk te verrichten door middel van het sturen van een informatiebrief zijn opgenomen in hoofdstuk 5 (Informatie en advies). Overige kosten te maken ten behoeve van vrijwilligers worden opgenomen in nog nader te ontwikkelen beleid.

Maatregel	Extra benodigd budget
In stand houden activiteiten en seniorensociëteiten	Geen
Onderzoek naar mogelijkheden van ontmoetingsplekken	Nvt
Het stimuleren van ouderen om vrijwilligerswerk te verrichten	Hoofdstuk 5
Het aanbieden van extra activiteiten aan kwetsbare ouderen	€ 25.000

4. GEZONDHEID

4.1 Inleiding

Gezond zijn – en vooral gezond blijven – is voor ouderen een belangrijke voorwaarde om aan de samenleving deel te nemen. Dit is ook al in de inleiding genoemd. Ook is genoemd dat gezondheid beïnvloed kan worden door factoren zoals overgewicht, ongezonde voeding en te weinig beweging, onvoldoende vervoersmogelijkheden en slecht bereikbare voorzieningen. Deze (niet-ziektegebonden) factoren zorgen niet voor het ontstaan van ziekte of beperkingen, maar hebben wel invloed op het functioneren van mensen, wanneer zij beperkingen hebben. Ook andere persoonlijke factoren zoals vaardigheden in het omgaan met ziekte en de motivatie om sociaal te blijven functioneren, spelen een rol. Omdat deze factoren zo'n sterke invloed hebben op de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie van mensen, juist wanneer zij chronisch ziek zijn of meerdere beperkingen hebben, is het van belang om hieraan gericht aandacht te besteden.

Onderzoek laat zien dat ouderen die voldoen aan de zogenaamde beweegnorm en minimaal vijf maal per week 30 minuten per dag matig intensief bewegen, zich fitter voelen. Volgens de rapportage Sport van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2003 zijn zij beter en langer in staat deel te nemen aan het maatschappelijke leven. Voldoende lichaamsbeweging draagt bij aan de kwaliteit van leven, lichamelijke gezondheid en mentale veerkracht. Dit alles pleit voor een leven lang sporten en bewegen voor iedereen en inzet voor het bestrijden van bewegingsarmoede.

In onze gemeente worden al veel gezondheidsinterventies aangeboden, zoals cursussen van Activite om een gezonde leefstijl te bevorderen, cursussen valpreventie, Meer Bewegen voor Ouderen en Ondersteuning Thuiswonende Dementerende Ouderen. Dit zijn slechts een aantal voorbeelden van preventieve activiteiten en ondersteuningsmogelijkheden voor de oudere inwoners van Kaag en Braassem.

Uit de welzijnshuisbezoeken blijkt dat vooral problemen met het uithoudingsvermogen en mobiliteitsproblemen ervaren worden als gezondheidsbelemmering.

Uit de Factsheet van de GGD (2005) blijkt dat 86% van de 65-plussers die aan de norm Gezond Bewegen voldoen, zijn/haar gezondheid uitstekend of goed beoordeelt, tegenover 62% van degenen die niet aan de norm voldoen. Degenen die aan sport doen, beoordelen hun gezondheid vaker positief dan mensen die niet aan sport doen (87% versus 72%).

4.2 Doelstelling

Met het voorgestelde beleid wil de gemeente bewerkstelligen dat mensen gezond ouder worden. Wanneer mensen toch ziek worden of beperkingen ondervinden, moet dit tijdig worden gesignaleerd om grote(re) problemen te voorkomen. Indien nodig, biedt de gemeente ondersteuning aan om de zelfredzaamheid van ouderen te behouden dan wel te vergroten.

Wij weten of wij deze doelstelling hebben behaald als in 2014:

- de ervaren gezondheid (factsheet GGD 65+) minimaal gelijk is gebleven t.o.v. 2010;
- minimaal 75% van de 65-plussers aan de Norm Gezond Bewegen voldoet;
- het aantal ouderen van 65 jaar en ouder die sporten op 01-01-2010 (522), over vijf jaar een stijging aantoont van 10% meer bewegende ouderen, rekening houdend met een stijging van het aantal ouderen met 22%. Dat komt neer op 700 sportende 65-plussers per 01-01-2014.

4.3 Kaders

Wet publieke gezondheid artikel 5a

De uitvoering van de ouderengezondheidszorg wordt met artikel 5a van de Wet publieke gezondheid (Wpg) de primaire verantwoordelijkheid van de gemeenten. In artikel 5a van de Wpg zijn vijf taken geformuleerd voor de gemeenten in het kader van de publieke gezondheidszorg voor personen boven de 65 jaar:

- a. het systematisch volgen en signaleren van de gezondheid van ouderen en gezondheidsbevorderende en -bedreigende factoren;
- b. het ramen van de behoeften aan zorg;
- c. vroegtijdige opsporing en preventie van specifieke stoornissen als comorbiditeit;
- d. het geven van voorlichting, advies, instructie en begeleiding;
- e. het formuleren van maatregelen om gezondheidsbedreigingen te beïnvloeden.

Consultatiebureau voor Ouderen (CBO)

Er wordt n.a.v. artikel 5a van de Wpg steeds vaker gesproken over consultatiebureaus voor ouderen (CbO's). Deze CbO's zouden een meerwaarde voor de preventieve zorg aan ouderen kunnen zijn. Met name de laagdrempeligheid, de integrale aanpak gericht op zelfredzaamheid en kwaliteit van leven en de aandacht voor behoud en herstel van de functionaliteit van de ouderen. Er bestaat echter tot nu toe geen wetenschappelijk bewijs dat deze CbO's in de huidige vorm effectief en doelmatig zijn. Of de consultatiebureaus voor ouderen effectief een rol kunnen spelen in het voorkomen en oplossen van gezondheidsproblemen wordt momenteel onderzocht. Het initiatief om een CbO op te zetten is meestal afkomstig van een thuiszorgorganisatie of de zorgverzekeraar en in mindere mate van de ouderen zelf. Deze ontwikkelingen worden afgewacht.

RDOG

Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg

GGD

Gemeentelijke gezondheidsdienst

De taken a, b en e vallen onder het huidige takenpakket van de GGD (onderdeel van de RDOG).

Maatregelen

Om ouderen zo lang mogelijk gezond te houden en gezondheidsproblemen te verkleinen, worden preventieve maatregelen voorgesteld vanuit de volgende drie invalshoeken:

1. vroegsignalering:
 - bevorderen goede samenwerking tussen huisartsen, ouderenadviseurs en Wmo-loket
 - het bieden van goede verwijsmogelijkheden door een volledige en betrouwbare sociale kaart
2. versterken van de eigen rol om de gezondheid te bewaren (gezondheidsbevordering):
 - bevorderen van een gezonde leefstijl door het subsidiëren van activiteiten in het kader van beweegstimulering
 - het stimuleren van bewust ouder worden (zelfmanagement)
3. het wegnemen van gezondheidsbedreigingen in de omgeving (gezondheidsbescherming):
 - het in stand houden van voldoende bereikbare voorzieningen

4.4.1 Vroegsignalering

Vroegsignalering

Op het gebied van vroegsignalering is een rol weggelegd voor huisartsen, het maatschappelijk werk, het Wmo-loket en ouderenadviseurs. Deze professionals kunnen een vertrouwensrelatie ontwikkelen waardoor zij in staat zijn om gezondheidsproblemen vroegtijdig te signaleren en mensen te motiveren om actie te ondernemen. De welzijnshuisbezoeken (hoofdstuk 5) bijvoorbeeld zijn hiervoor zeer geschikt. Mensen kunnen daardoor mogelijk tijdig de benodigde ondersteuning ontvangen. Daarnaast kunnen huisartsen en ouderenadviseurs laagdrempelig informatie en advies bieden over de nadelige gevolgen van roken, overgewicht (voeding/bewegen), diabetes, depressie en overmatig alcoholgebruik. Een goede samenwerking tussen huisartsen, het maatschappelijk werk, Wmo-loket en de ouderenadviseur is daarom van belang. De gemeente stimuleert deze samenwerking. Een volledige en betrouwbare sociale

Mantelzorgondersteuning

Ook mantelzorgondersteuning kan gezien worden als preventieve interventie voor het behoud van zelfmanagement.

Mantelzorg wordt nader uitgewerkt in de nota 'Vrijwillige inzet'.

kaart moet hen snel van informatie voorzien voor de doorverwijzing. Dit punt komt terug in hoofdstuk 5 Informatie en advies.

4.4.2 Gezondheidsbevordering

Gezondheidsbevordering betreft het stimuleren van een gezonde leefstijl, waaronder beweegstimulering, en het bevorderen van zelfmanagement.

Zelfmanagement

Wanneer bij ouderen krachten afnemen en hulpbehoevendheid en afhankelijkheid dreigen toe te nemen, kunnen zij een gevoel van machteloosheid ervaren. De manier waarop mensen met gezondheidsproblemen omgaan, kan dit beïnvloeden. Zelfmanagement slaat op dat gedrag dat door de wijze van omgaan met de gezondheidsproblemen actief bijdraagt aan een zo goed mogelijk behoud van gezondheid, zelfstandigheid en welbevinden. Voorbeelden van dit gedrag zijn een gezonde leefstijl en het leren omgaan met functieverlies en onzekerheid. Gezondheidsproblemen moeten een plaats krijgen in het leven van alledag. De gemeente neemt een actieve rol in de bewustwording van het ouder worden, zoals bijvoorbeeld het informeren over het tijdig (laten) aanpassen van de badkamer, of een obstakelvrije herinrichting van de voortuin.

Beweegstimulering

De grootste achterstand in het dagelijkse bewegingspatroon bestaat onder kwetsbare ouderen, waaronder ouderen met een beperking of chronische aandoening en 75-plussers. Zij zijn mogelijk wel te verleiden tot meer lichamelijke activiteit als aard en intensiteit beter aansluiten bij hun behoeften en mogelijkheden. Met steun van sportverenigingen worden steeds meer vormen van sport en bewegingsactiviteiten op maat ontwikkeld, passend bij de specifieke wensen en mogelijkheden van de verschillende groepen ouderen. Een voorbeeld van een succesvolle effectieve benadering om niet-actieve ouderen aan het bewegen te krijgen is GALM (Groninger Actief Leven Model). Bij GALM, dat is ontwikkeld in samenwerking met de rijksuniversiteit in Groningen, worden 55-plussers persoonlijk

Beweegkuur

De Beweegkuur is een leefstijlinterventie voor mensen met (een verhoogd risico op) diabetes type 2. Mensen die in aanmerking komen voor deelname krijgen van hun huisarts een Beweegkuur-recept voorgeschreven. Een Beweegkuur duurt maximaal een jaar. De huisarts, de leefstijladviseur, de diëtist en indien nodig de fysiotherapeut begeleiden de deelnemer in deze periode naar een actievere en gezonde leefstijl. Deze 'zorg'kosten worden ook vergoed. Alle deelnemers stromen via de Beweegkuur door naar het reguliere sport- en beweegaanbod. Denk bijvoorbeeld aan de lokale sportschool, gymclub of zwemvereniging. Het bewegen en sporten betaalt de patiënt zelf.

Het realiseren van een vervolg op de Beweegkuur is onderdeel van de Nota Lokaal Gezondheidsbeleid.

Valpreventie

Per jaar worden ongeveer 15.000 ouderen in een ziekenhuis opgenomen met een heupfractuur, vaak met ernstige gevolgen. Valpreventie is onderdeel van het zelfmanagement en is mogelijk door aandacht voor de leefomgeving en door risicobewustzijn bij ouderen zelf. De aanpak die zich richt op de angst om te vallen, lijkt goede resultaten te hebben. De individuele gezondheidswinst van valpreventie is groot.

aangeschreven en (indien wenselijk) benaderd. De deelnemers krijgen een fitheidstest en een medische test onder begeleiding van een arts.

De gemeente stelt jaarlijks middelen beschikbaar voor lokale sportverenigingen of lesgevers met GALM-certificaat die een vorm van bewegingsactiviteit opzetten waarbij ook valpreventie aan bod komt en die:

1. zich specifiek richt op sportief niet actieve senioren van 55-65 jaar; of
2. zich specifiek richt op eenzame senioren van 70+;
3. aanhaakt bij de specifieke wensen van de doelgroep; en
4. de deelnemers langdurig begeleidt en stimuleert bij het (her)winnen van plezier in sportieve activiteiten.

4.4.3 Gezondheidsbescherming

Gezondheidsbescherming betreft het wegnemen van bedreigingen voor de gezondheid. In deze nota worden maatregelen opgenomen ter voorkoming van een gebrek aan bereikbare voorzieningen, het realiseren van een veilige en toegankelijke omgeving (hoofdstuk 6) en van goede vervoersvoorzieningen (hoofdstuk 7).

Voorzieningen bereikbaar

Voorzieningen in de wijk zoals winkels, welzijnsvoorzieningen en zorgvoorzieningen moeten goed bereikbaar en toegankelijk zijn. Het is goed om de wijkinrichting aantrekkelijk te maken voor ouderen. Voorzieningen moeten fietsend, lopend, met rollator, scootmobiel of rolstoel af te leggen zijn. Om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen, moet - waar nodig – aanvullende ondersteuning worden geboden. Een combinatie van wonen en zorg is erg belangrijk. Niet alleen zorgvoorzieningen, maar ook welzijnsvoorzieningen zoals Tafeltje dekje en alarmering. Ook een rijdende winkel maakt hier onderdeel van uit. Dit zal worden betrokken bij het integrale beleid op Wonen, Zorg en Welzijn. Het flankerend ouderenbeleid wordt ondersteund door het verstrekken van subsidie.

GALM (Groninger Actief Leven Model)

Van oorsprong Gronings project dat in veel gemeenten navolging heeft gekregen. Het is erop gericht om sedentaire (niet of onvoldoende sportiefactieve) senioren van 55-65 jaar in hun eigen buurt of wijk sportief actief te maken en te houden.

4.5 Financiële consequenties

Beweegstimulering

Het opzetten van een dergelijke activiteit en met name de langdurige begeleiding is voor een vereniging niet mogelijk zonder subsidie. Wij stellen voor € 13.000,- extra per jaar beschikbaar te stellen voor de beleidsregel “Meer bewegen voor ouderen”. Dit bedrag is gebaseerd op vergelijkbare GALM-projecten in andere gemeenten.

Zelfmanagement

Het bevorderen van bewust ouder worden kost met name ambtelijke inzet. Goede informatie moet beschikbaar worden gesteld en vervolgens worden overgebracht door het ouderenwerk, het Wmo-loket en/of huisartsen en zorginstellingen.

Voorzieningen bereikbaar/in stand houden flankerend ouderenbeleid

Het in stand houden van het huidige aanbod van welzijnsvoorzieningen door middel van het verstrekken van subsidie heeft geen extra financiële kosten tot gevolg. De subsidiëring vindt plaats op grond van de beleidsregel voor het verstrekken van subsidie in het kader van het ouderenbeleid.

Maatregel	Extra benodigd budget
Stimuleren van een meer actieve leefstijl	€ 13.000,-
Het bevorderen van bewust ouder worden (voorlichting)	Geen
Het in stand houden van bereikbare voorzieningen	Uitwerking Wonen Zorg en Welzijn
In stand houden flankerend ouderenbeleid	Geen
Het invoeren van een senioren'proof' sterrensysteem	Moet nog nader worden uitgewerkt

5. INFORMATIE EN ADVIES

5.1 Inleiding

Om als oudere een actieve bijdrage te kunnen (blijven) leveren aan de samenleving en om actief deel te kunnen (blijven) nemen aan deze samenleving is het belangrijk om op de hoogte te zijn van de mogelijkheden: van het activiteitenaanbod en van het aanbod aan/de vraag naar vrijwilligerswerk. Voor het behoud van zelfstandigheid en zelfredzaamheid en het voorkomen van eenzaamheid is het van belang om bekend te zijn met alle regelingen en voorzieningen die dit mogelijk maken. Informatie en advies over voorzieningen, activiteiten en regelingen is daarom essentieel.

In Kaag en Braassem kunnen inwoners voor informatie en advies gebruik maken van het Wmo-loket, de gemeentegids, het Stiwbo-boekje (alleen voor inwoners van voormalig Jacobswoude), de Infolijn (alleen voor inwoners van voormalig Alkemade) en de gemeentelijke website. Daarnaast kunnen mensen terecht bij de ouderenadviseur en plaatst de gemeente regelmatig informatie op de gemeentepagina in het Witte Weekblad.

Uit gesprekken met ouderen en ouderenorganisaties blijkt echter dat het Wmo-loket niet goed bekend is. Meer dan de helft van de mensen, aan wie in 2006-2008 een welzijnshuisbezoek is afgelegd, kende het Wmo-loket niet (bron: verslag Welzijnshuisbezoeken 2006-2008). Daarnaast heeft de Wmo Adviesraad aangegeven dat de gescheiden loketten van de Wmo en van de ISDR een integrale informatievoorziening en integrale advisering in de weg staan. Ook de gemeentelijke website kan niet als een goede informatiebron voor ouderen worden beschouwd. Ongeveer een kwart van de 65-plussers heeft een computer in huis. Bij de 75-plussers is dit nog maar 14%.

Veel van de informatie bereikt alleen de oudere die zelf actief op zoek gaat naar informatie. Zorgmijders en zorgmissers blijven vaak verstoken van informatie en ervaren daarmee een toenemende kwetsbaarheid. Landelijk onderzoek heeft aangetoond dat een op de vijf kwetsbare

Gemeentelijke website

In de periode maart 2009 – januari 2010 is de informatie voor ouderen aanzienlijk meer bezocht dan de pagina voor jeugd en jongeren. De pagina voor ouderen is in deze 11 maanden in totaal door 418 verschillende computers bezocht en de pagina voor jongeren door 311 verschillende computers.

ouderen geen professionele noch informele zorg ontvangt. Deze groep wordt wel bereikt met de welzijnshuisbezoeken die aan inwoners van 75 jaar en ouder worden afgelegd.

5.2 Doelstelling

De gemeente wil zorg dragen voor goede, volledige en betrouwbare informatie en advies. Hiermee wil de gemeente bereiken dat de oudere inwoners van onze gemeente:

- op de hoogte zijn van het activiteiten aanbod en het aanbod van vrijwilligerswerk in de gemeente;
- bekend zijn met regelingen en voorzieningen voor het behoud of het vergroten van zelfstandigheid en zelfredzaamheid;
- een gedegen advies ontvangen wanneer zij beperkingen in de zelfredzaamheid ervaren;
- een dynamisch ouderenbeleid behouden.

Wij weten of wij dit doel bereikt hebben als:

- in 2014 80% van de ouderen aangeeft, dat zij het Wmo-loket kennen;
- per cyclus welzijnshuisbezoeken 70% van de ouderen van 75 jaar en ouder een welzijnshuisbezoek ontvangt (dit was in 2008 63,8%).

5.3 Kaders

Prestatieveld 3 Wmo

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) legt gemeenten in prestatieveld 3 op om informatie, advies en cliëntondersteuning aan alle inwoners aan te bieden.

5.4 Maatregelen

Actieve ouderen kunnen via internet of schriftelijk worden geïnformeerd over alle mogelijke activiteiten en voorzieningen, die voor hen beschikbaar zijn. Zij zijn in staat om zelf hun informatie te vinden. Voorgesteld wordt om de volgende maatregelen te nemen:

Cliëntondersteuning

Onder cliëntondersteuning wordt verstaan de ondersteuning van een cliënt bij het maken van een keuze of het oplossen van een probleem. Cliëntondersteuning gaat een stap verder dan informatie en advies en richt zich op mensen die voor een vraag of een situatie staan die zodanig complex is dat de betreffende persoon het zelf en met zijn omgeving niet op kan lossen.)

- vergroten van de bekendheid en integraliteit van het Wmo-loket;
- het actief schriftelijk benaderen van 65 plussers met ideeën voor het invullen van hun nieuwe “vrije tijd” (zoals het verrichten van vrijwilligerswerk);
- de informatie op de gemeentelijke website up-to-date houden.

Daarbij worden voor het versterken van de informatie en adviesfunctie voor kwetsbare ouderen de volgende maatregelen voorgesteld:

- het uitbreiden van de welzijnshuisbezoeken over de hele gemeente;
- het verspreiden van de senioreninfo over de hele gemeente;
- het beschikbaar stellen van de ouderenadviseur voor de hele gemeente; en
- het openstellen van de Infolijn voor de hele gemeente.

Senioreninfo

In de kernen Bilderdam, Hoogmade, Leimuiden, Rijnsaterwoude en Woubrugge wordt driemaal per jaar een Seniorengids verspreid onder alle 65- plussers. Deze gids is een belangrijke informatievoorziening voor de ouderen. Uit gesprekken met ouderen blijkt dat zij hun informatie voornamelijk bij de huisarts en in de Senioreninfo zoeken. De gemeente wil zich inzetten om de Senioreninfo te verspreiden onder alle 65-plussers in Kaag en Braassem.

Welzijnshuisbezoeken

Het project Welzijnshuisbezoeken werd tot 2009 alleen uitgevoerd in de kernen van voormalig Alkemade. Vanaf 2006 tot en met 2008 zijn ongeveer 1000 inwoners van 76 jaar en ouder aangeschreven. Bijna 64% van deze inwoners heeft uiteindelijk een welzijnshuisbezoek ontvangen. In 2010 is ook een start gemaakt met het afleggen van welzijnshuisbezoeken aan inwoners van de kernen Bilderdam, Hoogmade, Leimuiden, Rijnsaterwoude en Woubrugge. De gemeente vindt het van belang dat aan alle inwoners van 75 jaar en ouder - indien zij dat zelf ook wensen - een welzijnshuisbezoek wordt afgelegd.

Welzijnsbezoeken geven immers uitstekend invulling aan prestatieveld 3 van de Wmo (het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning). De 75-plussers in onze gemeente hebben de afgelopen jaren veel informatie ontvangen over voor hen van belang zijnde regelingen en voorzieningen, ook ouderen die deze informatie en daardoor mogelijk ook noodzakelijke ondersteuning anders nooit hadden

Welzijnshuisbezoek

Een welzijnshuisbezoek is een éénmalig huisbezoek, afgelegd door een deskundige vrijwilliger, bestemd voor de zelfstandig wonende oudere in Kaag en Braassem van 75 jaar en ouder. Met de welzijnshuisbezoeken wordt beoogd om informatie over diverse voorzieningen en regelingen te geven en individuele en collectieve problemen, wensen en klachten te signaleren.

Het welzijnshuisbezoek is een beproefd middel om de kwetsbare oudere in beeld te brengen en vervolgcontacten met instanties op te zetten. Met deze instanties wordt bedoeld: de gemeente, de woningbouwvereniging, de kerk, Wijdezorg, maatschappelijk werk, Centrum Indicatiestelling Zorg, de politie, de klussendienst en thuiszorgorganisaties.

ontvangen (zorgmissers). Daarnaast biedt de informatie die voortkomt uit de welzijnshuisbezoeken de gemeente inzicht in knelpunten, waarmee ouderen zich geconfronteerd voelen en in de behoeften die zij hebben.

Infolijn

De Infolijn is een telefonisch loket waar inwoners van het voormalig Alkemade terecht kunnen voor informatie en voorlichting over voorzieningen, hulp en dienstverlening. De Infolijn wordt bemant door vrijwilligers die zes ochtenden per week de telefoon beantwoorden, mensen doorverwijzen naar juiste hulpverlening, maar ook Tafeltje Dekje, de Combibus en de klussendienst coördineren. Ook kunnen ouderen informatie vragen over activiteiten die in het Dienstencentrum plaatsvinden en zich daarvoor aanmelden. 90% van de mensen die gebruik maken van de Infolijn is ouder dan 65 jaar. De Infolijn is alleen beschikbaar voor inwoners van voormalig Alkemade. Deze dienstverlening wordt uitgebreid over heel Kaag en Braassem.

Ouderenadviseur

In Kaag en Braassem kunnen ouderen bij een ouderenadviseur terecht voor informatie, advies, bemiddeling of begeleiding op gebied van vragen rond zorg, wonen of welzijn. De ouderenadviseur kijkt samen met de oudere welke hulp mogelijk nodig is en hoe deze moet worden aangevraagd. Daarbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden, de situatie en omvang van de problemen. Daarnaast coördineert de ouderenadviseur de welzijnshuisbezoeken. De uren voor de ouderenadviseur zijn nog niet afgestemd op de omvang van de gemeente Kaag en Braassem. Het is wenselijk om deze uren uit te breiden en de dienstverlening van de ouderenadviseur aan te bieden aan alle oudere inwoners van Kaag en Braassem.

Informatie brief 65+

Voor mensen kan er veel veranderen wanneer zij de leeftijd van 65 jaar bereiken: werkenden mogen stoppen en genieten van hun AOW (voor zolang de AOW gerechtigde leeftijdsgrens nog op 65 jaar ligt), eventueel aangevuld met pensioen en ook mensen die niet eerder gewerkt hebben, ontvangen een eigen AOW. De overgang van fulltime werken naar vrije tijd is groot. Deze groep (actieve) ouderen moeten worden gestimuleerd om zo lang mogelijk hun kennis, kunde en levenservaring in te zetten. Dat is voor

AOW

Algemene OuderdomsWet

hen de beste manier om gezond en vitaal te blijven en ook de samenleving vaart er wel bij als senioren hun talenten blijven inzetten.

Om deze groep te benaderen willen we alle inwoners die 65 jaar worden een informatiebrief sturen met informatie over vrijwilligerswerk, mantelzorgondersteuning, cursusaanbod, sport en gezondheid. De gemeentelijke taak daarbij is het verbinden, versterken en verbreiden van het vrijwilligerswerk.

Vergroten bekendheid en integraliteit van het Wmo-loket

Mensen kunnen bij het Wmo-loket terecht met al hun vragen over wonen, zorg, welzijn, werk en inkomen. Ondersteuning kan worden aangevraagd en zo nodig vindt er doorverwijzing plaats. Het is belangrijk dat ouderen weten dat zij bij het Wmo-loket terecht kunnen met hun vragen en met mogelijke aanvragen. Het loket is echter niet bekend. Voorgesteld wordt daarom om meer publiciteit te wijden aan het loket door:

- het opstellen en verspreiden van een uitgebreide folder over het Wmo-loket;
- twee maal per jaar voorlichtings- of koffiebijeenkomsten te organiseren dan wel bij te wonen;
- het Wmo-loket onder de aandacht te brengen/te houden bij professionals door regelmatige contacten met deze professionals;
- regelmatig publicaties te plaatsen over het loket in verschillende media. Hiervoor kan de gemeentepagina in het Witte Weekblad worden benut.

Daarnaast zal aandacht worden besteed aan een zo integraal mogelijke dienstverlening binnen het Wmo-loket. Dat betekent dat mensen met alle vragen (en waar mogelijk ook aanvragen over wonen (niet vergunning en dergelijke), zorg, welzijn, werk en inkomen) bij het Wmo-loket terecht kunnen. Dit zal worden betrokken bij het project Dienstverlening van de gemeente.

Sociale kaart

Een sociale kaart biedt mogelijkheden aan ouderen en zorg- en welzijnsorganisaties om zo snel mogelijk bij de juiste voorziening te kunnen aankloppen als daar behoefte aan is. De regionale sociale kaart is voorhanden op de website www.zorgwelrijnland.nl. Het is aan de gemeente om te bewaken dat deze sociale kaart volledig en actueel is.

Lokale sociale kaart:

www.kaagenbraassem.smartmap.nl

5.5 Financiële gevolgen

Uitbreiding welzijnshuisbezoeken en dienstverlening ouderenadviseur

De welzijnshuisbezoeken worden gecoördineerd door de ouderenadviseur. De ouderenadviseur is in dienst bij Stichting Welzijn Ouderen De Spil voor 22,5 uur per week. De ouderenadviseur geeft aan dat met vijf uur per week extra de welzijnshuisbezoeken uitgebreid kunnen worden in de hele gemeente. Voor uitbreiding van de welzijnshuisbezoeken en de dienstverlening van de ouderenadviseur over heel Kaag en Braassem is een aanvullende subsidie van € 10.000,- per jaar benodigd. De Stiwos hebben tot nu toe de welzijnshuisbezoeken voor de inwoners van voormalig Jacobswoude uit eigen middelen gefinancierd. In 2011 is financiering vanuit de gemeente nodig voor voortzetting van de huisbezoeken.

Uitbreiding Stiwoinformatieboekje

Uitbreiding van de "senioreninfo" naar heel Kaag en Braassem voor inwoners van 65 jaar en ouder brengt een verhoging van € 3.000 met zich mee bovenop het huidige budget.

Uitbreiding Infolijn

De Infolijn wordt bemenst door vrijwilligers. De extra kosten die verbonden zijn aan het uitbreiden van de dienstverlening van de Infolijn over heel Kaag en Braassem zal daarom minimaal zijn en kan binnen de huidige begroting worden opgevangen.

Versturen brief aan mensen die 65 jaar worden

De begrote kosten voor de informatiebrief bedragen eenmalig € 2.000,- (36 uur en drukkosten) en jaarlijks € 1.000,-.

Maatregel	Kosten
Uitbreiden welzijnshuisbezoeken over Kaag en Braassem	€ 10.000
Uitbreiden senioreninfo over Kaag en Braassem	€ 3.000
Uitbreiding uren ouderenadviseur	Zie welzijnshuisbezoeken
Uitbreiden Infolijn	geen
Versturen informatiebrief aan mensen die 65 jaar worden	€ 2.000
Vergroten bekendheid loket	Ambtelijke inzet

6. WOON- EN LEEFOMGEVING

6.1 Inleiding

Ouderen wonen steeds langer thuis, onder andere als gevolg van vermaatschappelijking en extramuralisering. Ouderen willen ook zo lang mogelijk zelfstandig wonen en het liefst in de omgeving, het dorp, waar ze altijd hebben gewoond. Veel ouderen in onze gemeente (58%; bron welzijnshuisbezoeken) wonen nog in een eengezinswoning. Dit is vrijwel altijd het huis waarin men al jaren woont. De mensen wonen er met plezier en willen liever niet verhuizen. Alleen bij (grote) lichamelijke achteruitgang wil men wel naar een seniorenwoning of verzorgingshuis. In alle kernen van de gemeente is het aanbod van seniorenwoningen echter beperkt. Om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen laten wonen moet, waar nodig, aanvullende ondersteuning of voorzieningen worden aangeboden.

Niet alleen de woning, maar ook de woonomgeving moet geschikt zijn. Een toegankelijke woon- en leefomgeving (openbare ruimte en openbare gebouwen) is een voorwaarde voor het behoud van zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Tijdens de gesprekken met de ouderen en de ouderenorganisaties en tijdens welzijnshuisbezoeken is de toegankelijkheid en bereikbaarheid van openbare gebouwen en de openbare ruimte ook aan de orde gekomen. Daarbij kwam met name de problemen met drempels en stoepen naar voren. Uit de open vragen bij de welzijnshuisbezoeken blijkt dat in totaal 189 personen (30%) problemen hebben met deze drempels en stoepen. Ook werd veel gesproken over de slechte bestrating van de trottoirs. Over Leimuiden is aangegeven dat voorzieningen moeilijk bereikbaar zijn, omdat mensen – voor het bereiken van deze voorzieningen – eerst “de kuil uit moeten”.

6.2 Doelstelling

Met het nemen van maatregelen wordt beoogd om de toegankelijkheid van de woon- en leefomgeving te waarborgen dan wel te bevorderen: openbare gebouwen moeten voor een ieder toegankelijk zijn,

Vermaatschappelijking

Vermaatschappelijking beoogt ouderen en mensen met een beperking in de samenleving te plaatsen als volwaardige burgers met beperkingen én mogelijkheden. Bij voorkeur wonen deze mensen zo lang mogelijk zelfstandig geïntegreerd tussen andere burgers in aangepaste woningen en krijgen zij zorg en begeleiding in de buurt.

Extramuralisering

Extramuralisering is het streven om buiten de muren van een intramurale instelling (waar iemand opgenomen wordt) gelijkwaardige zorg te bieden, bijvoorbeeld in de eigen woning. Steeds vaker willen ouderen, die behoefte hebben aan (intensieve) verzorging of verpleging zelfstandig blijven wonen.

iedereen moet zich makkelijk kunnen bewegen in zijn woonomgeving en voor **een ieder** moet een geschikte woning aanwezig zijn.

Een geschikt woningaanbod maakt onderdeel uit van het integrale beleid op Wonen, Zorg en Welzijn. Hiervoor zullen in deze nota geen maatregelen worden voorgesteld. Wel willen wij hier het belang van en de behoefte aan voldoende geschikte woningen voor ouderen onderstrepen.

Wij weten of wij onze doelstelling hebben behaald als:

- jaarlijks minimaal één knelpunt in de toegankelijkheid van de openbare ruimte of openbare gebouwen is opgelost;
- het aantal gesignaleerde knelpunten jaarlijks afneemt;
- jaarlijks minimaal vijf personen advies hebben gevraagd over het (vroegtijdig) aanpassen van de woning, zodat men daar op latere leeftijd ook kan wonen. Dit zal worden geregistreerd.

6.3 Kaders

Masterplan Wonen Zorg en Welzijn

In het Masterplan Wonen Zorg en Welzijn is het volgende opgenomen: De woonomgeving moet mensen (met of zonder beperkingen) uitnodigen om erop uit te gaan en deel te nemen aan de samenleving. Er mogen dan ook geen fysieke obstakels zijn, de omgeving moet prettig en sociaal veilig zijn; ook moet de wijk voldoende en goed toegankelijke voorzieningen bieden.

Wet maatschappelijke ondersteuning

In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is bepaald dat gemeenten voorzieningen moeten treffen om kwetsbare mensen in staat te stellen een huishouden te voeren en zich te verplaatsen in en om de woning. Daarnaast is beschreven dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor algemene maatregelen die deelname aan het maatschappelijk verkeer en het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch of psychosociaal probleem bevorderen.

6.4 Maatregelen

Om te bewerkstelligen dat openbare gebouwen en de openbare ruimte voor een ieder toegankelijk zijn worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- het inventariseren van knelpunten in de toegankelijkheid en – waar mogelijk – het verhelpen van deze knelpunten;
- het bewust maken van inwoners en van ouderen van de gevolgen van het ouder worden;
- het senioren'proof' maken van de gemeente;
- het bij nieuwbouw en renovatie van wijken bewust kijken naar de toegankelijkheid van deze wijken voor ouderen zodat knelpunten worden voorkomen.

Signaleren en verhelpen van knelpunten in de openbare ruimte en in openbare gebouwen

De toegankelijkheid van onze gemeente wordt bewaakt door de Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Kaag en Braassem (SPG K&B). Een speciaal daartoe opgerichte werkgroep beoordeelt al jaren situaties in de gemeente en legt knelpunten vast. Jaarlijks worden de gesignaleerde knelpunten geïnventariseerd en minimaal één knelpunt opgelost. Waar direct herstel of reparatie nodig is, kan dit uiteraard direct aan het klachten- en meldpunt van de gemeente worden doorgegeven, waarna zo spoedig mogelijk actie wordt ondernomen. Deze (kleine) reparaties en herstelwerkzaamheden vallen buiten de reikwijdte van deze nota.

Senioren'proof' maken van de gemeente

Het oplossen van knelpunten is niet het enige dat gedaan kan worden om de toegankelijkheid te bevorderen. De gemeente moet senioren'proof' worden gemaakt. Dit houdt in dat de gemeente bij nieuwbouwprojecten en renovaties van wijken kijkt naar de inrichting van deze wijk (stoep, oversteekplaatsen en dergelijke), zodat deze goed toegankelijk is voor ouderen. Dit houdt echter ook in dat er voldoende bankjes op bepaalde looproutes aanwezig moeten zijn voor ouderen die slecht ter been zijn, dat er mogelijkheden zijn voor ouderen om gebruik te maken van het toilet, dat er oplaadpunten voor scootmobielen en elektrische fietsen zijn en dat gebouwen goed toegankelijk en doorgankelijk zijn. De mate van het senioren'proof' zijn van een gebouw (winkel/horeca) kan herkenbaar gemaakt worden door het plaatsen van een sticker op de gevel. Ook kan informatie daarover worden vermeld in de Senioreninfo. Ouderen kunnen zelf de mate van senioren'proof' zijn

In onze gemeente is bij Batoleca aan het Noordeinde in Roelofarendsveen al een oplaadpunt aanwezig.

Uit de welzijnshuisbezoeken blijkt dat 30% van de ondervraagden problemen heeft met drempels en stoepen.

beoordelen met een soort sterrensysteem. Ook de Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Kaag en Braassem kan hiervoor benaderd worden. Deze maatregel “Kaag en Braassem, een ouderenvriendelijke gemeente” wordt in de komende periode nader uitgewerkt.

Eigen verantwoordelijkheid/bewustmakingsproces

Een goede woon- en leefomgeving is niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar ook of juist van mensen zelf. Dit is onderdeel van leefbaarheid en sociale cohesie. Het gaat hier met name om het bewust maken van mensen; het zorgen dat mensen zich ervan bewust zijn dat een stoep niet vol gezet kan worden, omdat mensen met beperkingen (maar ook mensen met kindwagens) dan geen gebruik kunnen maken van de stoep. Het mensen bewustmaken van de gevolgen van ouder worden, zodat zij tijdig hun woning aanpassen, zodat zij er kunnen blijven wonen. Hier zullen wij de komende jaren aandacht aan besteden met verschillende communicatiemiddelen. Daarnaast stellen wij consulenten beschikbaar om te checken of een huis geschikt is en om advies te geven hoe een huis geschikt kan blijven of geschikt kan worden gemaakt.

6.5 Financiële consequenties

Signaleren en verhelpen van knelpunten in de openbare ruimte en in openbare gebouwen

Voorgesteld wordt jaarlijks een budget van € 2.500,- beschikbaar te stellen voor het toegankelijk maken van de woon- en leefomgeving. Dit budget kan worden aangewend voor het jaarlijks oplossen van één of meerdere knelpunten.

Senioren’proof’ maken van de gemeente

Het realiseren van een senioren’proof’ gemeente kost met name ambtelijke inzet. Er moet in overleg met ouderenorganisaties en Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Kaag en Braassem een scorelijst worden opgezet waaraan openbare gebouwen worden getoetst. Daarnaast moet deze informatie beschikbaar worden gesteld in bijvoorbeeld de Senioreninfo.

Eigen verantwoordelijkheid/bewustmakingsproces

Het bewustmakingsproces vraagt met name ambtelijke inzet: ambtelijke inzet op het gebied van communicatie en ambtelijke inzet in de zin van het beschikbaar stellen van consulenten.

Maatregel	Kosten
Signaleren en verhelpen knelpunten	€ 2.500
Senioren'proof' maken van de gemeente	Pm
Eigen verantwoordelijkheid/bewustmakingsproces	Ambtelijke inzet

7. MOBILITEIT

7.1 Inleiding

Voor deelname aan de samenleving en het behouden van de zelfredzaamheid is het van groot belang dat mensen zich zelfstandig kunnen verplaatsen. Ouderen blijven tegenwoordig relatief langer autorijden en fietsen. Ouderen zijn echter wel kwetsbaar in het verkeer. In het Landelijk Programma Blijf Veilig Mobiel is aangegeven dat het hoge risico, dat oudere fietsers en voetgangers in het verkeer lopen, opvallend is. Onder het aantal ziekenhuisgewonden scoren de ongevallen met de fiets zelfs het hoogst. Kan de gemeente dit (of liever breder getrokken: de verkeersveiligheid onder ouderen) beïnvloeden en zo ja, op welke wijze kan de gemeente dit dan doen?

Ook al blijven senioren relatief langer autorijden en fietsen, toch zijn er ook veel ouderen, met name kwetsbare ouderen, die een scootmobiel hebben. Niet iedereen die een scootmobiel heeft, gebruikt deze ook. Hierover krijgen wij als gemeente al jaren bezorgde signalen. Rijkswaterstaat heeft in 2007 geconstateerd dat gebruikers van scootmobielen zich in het verkeer regelmatig onveilig voelen. Voor een goede rijvaardigheid is het belangrijk om met de specifieke kenmerken van de scootmobiel te leren omgaan.

In onze gemeente zijn veel vervoersmogelijkheden aanwezig – naast de eigen auto en de fiets – die de zelfstandigheid van ouderen, actieve en kwetsbare – bevorderen. De volgende vervoersmogelijkheden zijn voor iedereen (vanaf 55-plus) toegankelijk: openbaar vervoer, buurtbus, combibus, individueel taxivervoer, scootmobiel en Regiotaxi. De volgende voorzieningen worden aan kwetsbare ouderen verstrekt, aan mensen met een indicatie (meestal vanuit de Wmo) daarvoor: Regiotaxi (tegemoetkoming in de kosten van de Regiotaxi), individueel taxivervoer, Valys, financiële tegemoetkoming in het gebruik van de eigen auto, scootmobiel en andere verplaatsingsmiddelen. Wij hebben een compensatieplicht om dergelijke verplaatsingsmiddelen te verstrekken aan mensen met beperkingen.

Combibus

De Combibus is vervoer van deur tot deur binnen het gebied van de gemeente Kaag en Braassem (alleen in de kernen Roelofarendsveen, Oude Wetering, Nieuwe Wetering, Rijpwetering, Oud Ade en Hoogmade) en rijdt alleen overdag (behalve zondag) tussen 09.00 en 17.30 uur. Het vervoer is bestemd voor personen van 55 jaar en ouder die woonachtig zijn in de gemeente Kaag en Braassem.

Buurtbus

De Buurtbus (lijn 403) rijdt ieder uur van de Meerkreuk in Oude Wetering, via Roelofarendsveen, Nieuwe Wetering, Buitenkaag en Lisserbroek naar het Blokhuis in Lisse. De eerste bus vertrekt op werkdagen om 07.30 uur en op zaterdag om 9.30 uur. De laatste bus vertrekt om 16.30 uur. De Buurtbus rijdt niet op zon- en feestdagen. Alle ritten worden gereden door vrijwilligers in opdracht van Connexxion.

7.2 Doelstellingen

Gemeente Kaag en Braassem wil de mobiliteit van ouderen behouden dan wel vergroten, waarbij aandacht is voor de veilige verkeersdeelname van deze ouderen. Wij weten of wij deze doelstelling hebben bereikt als:

- uit de welzijnshuisbezoeken blijkt dat de belemmeringen in de mobiliteit in 2014 afgenomen zijn (momenteel %).

7.3 Kaders

Programma Blijf Veilig Mobiel

Het landelijke programma Blijf Veilig Mobiel kent verschillende uitgangspunten voor het verbeteren van de verkeersveiligheid van senioren. Dit zijn onder andere de volgende uitgangspunten:

- Accent op voorlichting en ondersteuning van senioren door lokale professionals: voor senioren die aan het verkeer deelnemen is het belangrijk dat zij er zelf van bewust zijn hoe zij langer op een veilig en verantwoorde wijze mobiel kunnen blijven. Dat betekent:
 - a) regelmatig toetsen van hun verkeersgedrag en gebruik van hun vervoermiddel
 - b) het kritisch bezien van de keuze van vervoerwijze of het vervoermiddel zelf.
- Specifieke aandacht voor infrastructuur: uit onderzoek blijkt dat bij voorbeeld complexe kruispunten een factor van betekenis zijn voor het ongevalrisico van senioren. Dit hangt nauw samen met het feit, dat met het ouder worden het vermogen afneemt om een grote hoeveelheid aan informatie - bij uitstek het geval bij complexe kruispunten – snel te kunnen verwerken. Aanpassing van dit soort complexe verkeerssituaties kan een essentiële bijdrage leveren aan de verkeersveiligheid van senioren.

Wet maatschappelijke ondersteuning

In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is bepaald dat gemeenten maatregelen moeten treffen om ervoor te zorgen dat mensen (met beperkingen) zich lokaal kunnen verplaatsen.

Regiotaxi

De Regiotaxi is er voor alle inwoners van Kaag en Braassem. Het is een vorm van aanvullend openbaar vervoer, waarbij u thuis wordt opgehaald en naar uw bestemming wordt gereden (maximaal 5 zones). Het is alleen geen gewone taxi, want de chauffeur kan tijdens de rit ook andere mensen ophalen en wegbrengen.

De Regiotaxi kent een voordelig tarief voor mensen die niet meer in staat zijn van het regulier Openbaar Vervoer gebruik te maken. Hiervoor is een Wmo-pas benodigd die via het Wmo-loket kan worden aangevraagd. De Regiotaxi is ook te gebruiken voor mensen die gebruik maken van een rolstoel, een rollator of andere hulpmiddelen.

Valys

Voor mensen met een mobiliteitsbeperking die verder willen reizen dan de directe woonomgeving bestaat Valys. Ook voor het gebruik van Valys is een pasje benodigd. Er bestaat een standaard en een hoog kilometerbudget dat jaarlijks wordt vastgesteld door het ministerie van VWS.

7.4 Maatregelen

Met het nemen van maatregelen wordt beoogd om de mobiliteit van ouderen te behouden dan wel te vergroten door:

- veilige en voldoende fietsverbindingen en trottoirs te realiseren;
- mobiliteitsadviezen te verstrekken;
- veilig gebruik van scootmobielen bevorderen.

Veilige fietsverbindingen en trottoirs

In het Rapport “Onderzoek kwetsbare verkeersdeelnemers” van 30 maart 2010 is de aanbeveling gedaan om de infrastructuur te verbeteren. Er wordt een publicatie Infra en Ouderen ontwikkeld met daarin voorbeelden van seniorvriendelijke infrastructuur. Wij zullen deze ontwikkelingen volgen. Een nadere uitwerking vindt plaats zodra meer bekend is en het rijk hiervoor ook middelen beschikbaar stelt. Ook wordt intern overleg gevoerd om regulier onderhoud aan de infrastructuur te optimaliseren.

Mobiliteitsadviezen/testen rijgeschiktheid

Wanneer ouderen een bezoek krijgen van Wmo-consulenten of de ouderenadviseur, wordt al gesproken over mobiliteit (zowel binnenshuis als buitenshuis) en worden mobiliteitsadviezen verstrekt. Tijdens deze gesprekken wordt de rijvaardigheid niet getest, noch wordt er een oog- of gehoortest afgenomen. Het testen van de rijgeschiktheid is echter wel van belang voor het veilig mobiel houden van ouderen. Wij zullen ouderen wijzen op het belang van het testen van de rijgeschiktheid en op de eigen verantwoordelijkheid daarin. Daarnaast zullen we, door middel van publicaties, ouderen stimuleren om veilig aan het verkeer te blijven deelnemen en hen verleiden om zo nodig veranderingen aan te brengen in hun wijze van verplaatsen. Het stimuleren van ouderen om een opfrissingcursus te volgen over het verkeersreglement kan hier onderdeel van uit maken.

Veilig gebruik van scootmobielen bevorderen

Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft aangegeven een uniforme basis- en opfriscursus voor (beginnende) scootmobielgebruikers te willen ontwikkelen en deze aan gemeenten te willen aanbieden (bron: brief Ministerie aan Tweede Kamer d.d. 17 maart 2010). Wij zullen deze uniforme cursus afwachten en deze aanbieden aan nieuwe gebruikers van scootmobielen. Daarnaast worden in de gemeente regelmatig scootmobioldagen georganiseerd. Wij willen deze scootmobioldagen aangrijpen om de rijvaardigheid van scootmobielgebruikers te testen, maar hen ook een oog- en gehoortest af te nemen en voorlichting over verkeersregels aan te bieden. De gemeente zal dit meenemen bij de subsidiëring van deze activiteit.

7.5 Financiële consequenties

Veilige fietsverbindingen en trottoirs

Voorstellen vanuit het Rijk over een veilige infrastructuur worden afgewacht. De financiële consequenties kunnen daarom vooralsnog niet inzichtelijk worden gemaakt.

Mobiliteitsadviezen/testen rijgeschiktheid

Het verstrekken van mobiliteitsadviezen doet een beroep op ambtelijke capaciteit. Ook het maken en plaatsen van publicaties over het testen van de rijgeschiktheid doet alleen een beroep op personele inzet.

Veilig gebruik van scootmobielen bevorderen

Het bevorderen van het veilig gebruik van scootmobielen en het organiseren van de scootmobioldag kosten naar verwachting € 1.000 extra.

Maatregel	Kosten
Veilige fietsverbindingen en trottoirs	Pm
Mobiliteitsadviezen/testen rijgeschiktheid	Ambtelijke inzet
Bevorderen veilig gebruik van scootmobielen	€ 1.000 per jaar

8. INKOMEN

8.1 Inleiding

In onze gemeente is een verborgen tweedeling onder ouderen als het gaat om financiën. Enerzijds horen wij dat de huidige generatie ouderen "het financieel breed" heeft. Dit is de generatie ouderen die zelf hoog opgeleid is en recentelijk geniet van een jarenlang opgespaard pensioen. Anderzijds is uit de Welzijnshuisbezoeken naar voren gekomen dat ouderen het niet altijd zo breed hebben.

Tijdens de welzijnshuisbezoeken hebben vrijwel alle ouderen die geïnterviewd zijn, aangegeven rond te kunnen komen van hun inkomen, hoewel iets meer dan een kwart van de ondervraagden heeft aangegeven alleen een uitkering op grond van de AOW te ontvangen. Bij doorvragen blijkt het AOW, al dan niet aangevuld met een klein pensioen, echter vaak te weinig te zijn. Van deze groep doet een groot deel geen of onvoldoende een beroep op de daarvoor bestemde tegemoetkomingen. Men is van mening dat je slechts in noodgevallen je hand moet ophouden. Ook speelt mee dat men niet graag inzicht geeft in de persoonlijke situatie.

Een slechte financiële situatie kan maatschappelijke participatie in de weg staan. Het is daarom van belang aan ouderen met onvoldoende inkomen ondersteuning aan te bieden.

8.2 Doelstelling

Beoogd wordt om armoede en sociale uitsluiting onder ouderen te voorkomen door het nemen van maatregelen in de vorm van inkomensondersteunende maatregelen.

Wij weten of wij deze doelstelling hebben behaald als in 2014:

- de bekendheid van het minimabeleid met 10% is toegenomen ten opzichte 2010 (nu 15%);
- het aantal aanvragen minimabeleid met 5% is toegenomen ten opzichte van het aantal aanvragen in 2010.

8.3 Kaders

Wet werk en bijstand en Minimabeleid

In de Wet werk en bijstand (WWB) zijn regels opgenomen over het verstrekken van inkomensondersteuning (bijzondere bijstand) aan mensen met een inkomen op bijstandsniveau. Deze regels zijn verder uitgewerkt in diverse regelingen, zoals de Regeling chronisch zieken, ouderen en gehandicapten.

8.4 Maatregelen

Om een toename in het aantal vragen in het kader van minimabeleid te bewerkstelligen, worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- bekendheid van het Minimabeleid vergroten;
- drempels voor het aanvragen van inkomensondersteuning verlagen.

Deze maatregelen zullen wij verder uitwerken in overleg met Intergemeentelijke Sociale Dienst de Rijnstreek (ISDR), die voor onze gemeente de WWB en het Minimabeleid uitvoert.

8.5 Financiële consequenties

Het toenemende beroep op het minimabeleid heeft financiële consequenties. De omvang van deze consequenties zijn vooralsnog niet in te schatten. Dit zal bij het Minimabeleid worden betrokken.

9. ORGANISATIE OUDERENWERK

9.1 Inleiding

In deze nota is een groot aantal doelstellingen opgenomen. Maar alle mooie bedoelingen van de gemeente ten spijt, zonder de inzet van onze uitvoerende krachten, grotendeels vrijwilligers, kan dit beleid niet uitgevoerd worden. Zonder de lokale ouderenorganisaties kunnen we onze doelstellingen niet behalen. Het zijn de lokale ouderenorganisaties die het flankerende ouderenbeleid uitvoeren. Ondersteuning van deze organisaties en de vrijwilligers is daarom van groot belang.

Binnen onze gemeente zijn tal van organisaties actief die activiteiten organiseren voor ouderen en informatie en advies verstrekken aan ouderen. Voorbeelden van deze organisaties zijn de STIWO (Stichting Welzijn Ouderen Hoogmade/Woubrugge en Leimuiden/Rijnsaterwoude), Stichting Welzijn Ouderen de Spil, Wijdezorg (locaties Dienstencentrum Jacobus en Woudsoord) en de Katholieke Bond voor Ouderen. In acht van de elf kernen binnen onze gemeente is een bejaardensociëteit en/of een seniorencomité aanwezig. Een overzicht van deze organisaties is opgenomen in de bijlage.

De beide STIWO's en de Stichting Welzijn Ouderen de Spil zijn soortgelijke organisaties die grotendeels dezelfde activiteiten organiseren. Om optimale afstemming van activiteiten en ondersteuning te kunnen realiseren, zijn wij in overleg met De Spil en de beide STIWO's gegaan. Gekeken is naar de huidige organisatiestructuur en naar een structuur die voor de toekomst wenselijk is, gelet op geïnventariseerde kansen en bedreigingen, kracht en zwakte. Op de volgende pagina is de huidige organisatiestructuur weergegeven.

Kracht

- dicht bij doelgroep
- korte lijnen
- veel vrijwilligers
- altijd afweging tussen bereik en kosten activiteit

Zwakte

- kwetsbaar bestuur
- aansprakelijkheid voor organisaties waarop de ouderenorganisatie geen invloed kunnen uitoefenen.

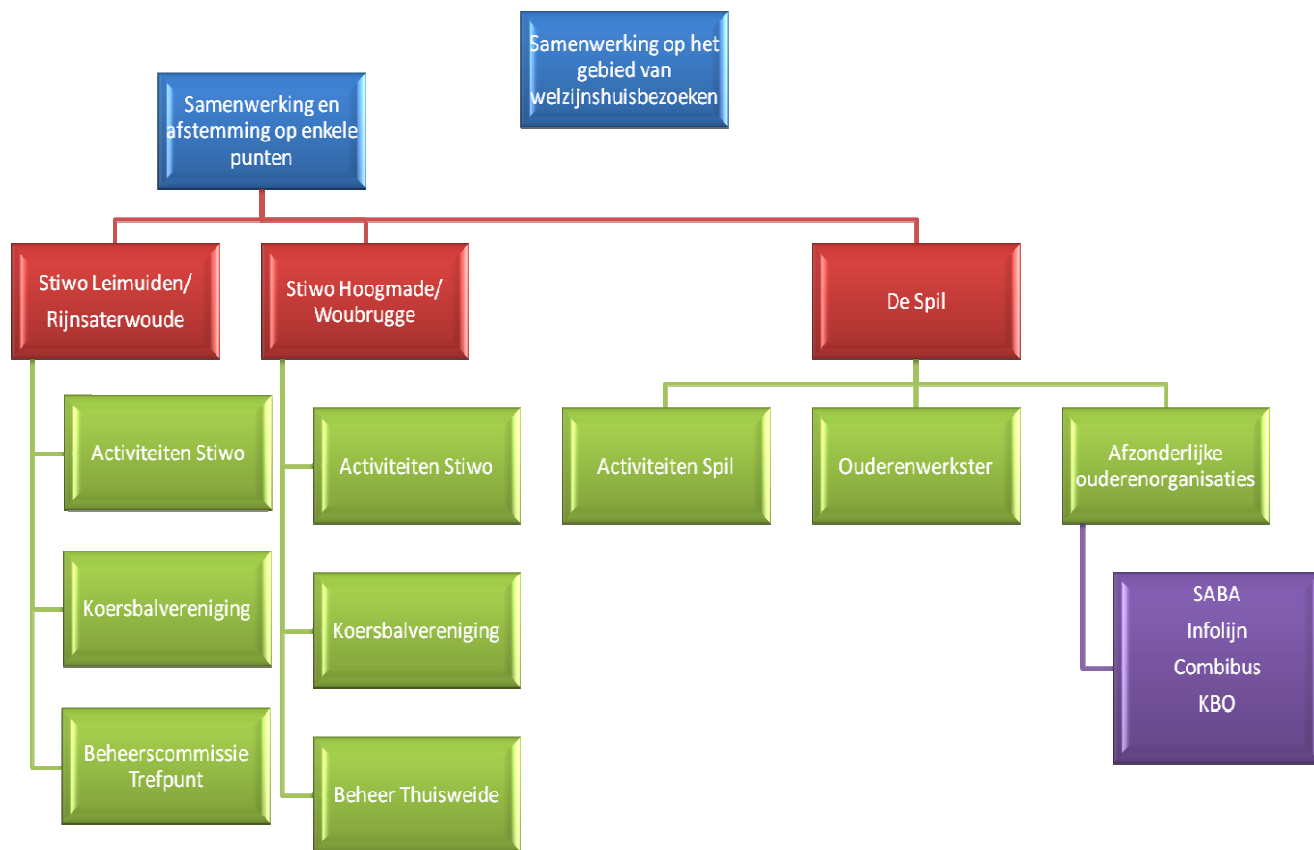
Kans

- samenwerking (afstemming en informatieoverdracht)
- harmonisatie

Bedreiging

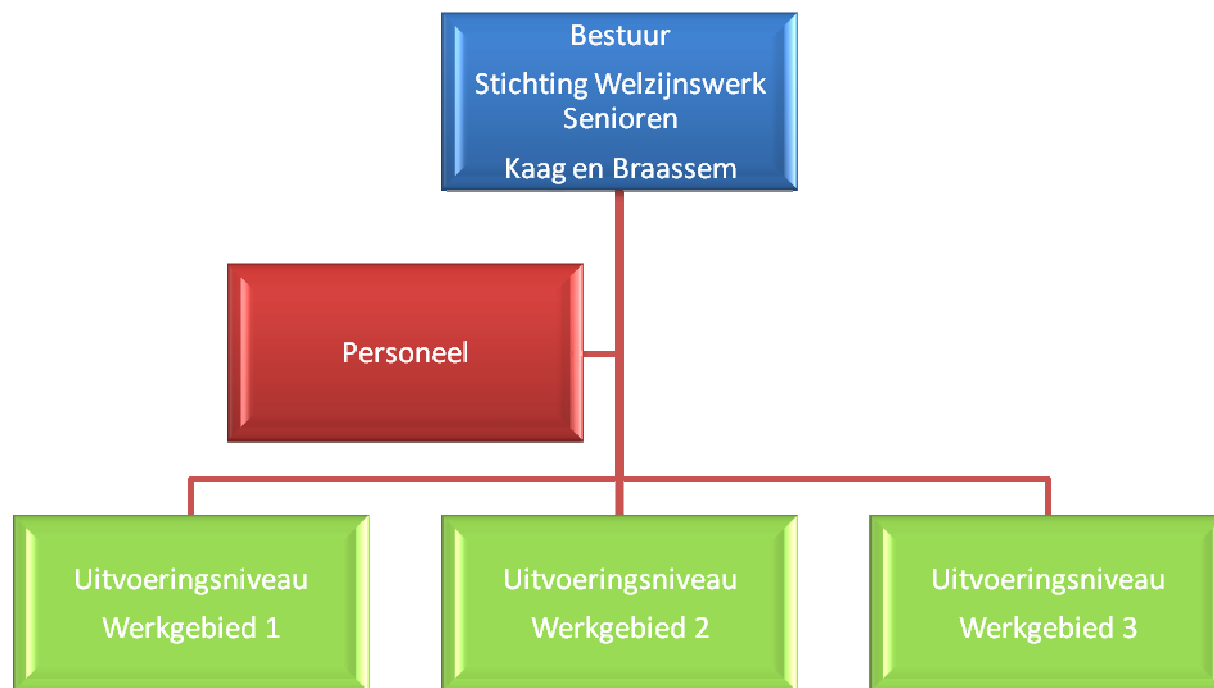
- Formatie ouderenadviseur
- Aanbod vrijwilligers (veel vrijwilligers nodig en huidige vrijwilligers wat ouder
- financiële mogelijkheden (afhankelijk van subsidie)

Afbeelding 3: de huidige organisatiestructuur

9.2 Beoogde organisatiestructuur

Uit het overleg met de drie ouderenorganisaties is naar voren gekomen dat gestreefd moet worden naar de volgende organisatiestructuur voor de toekomst. De drie ouderenorganisaties fuseren daarbij tot één formele Stichting Welzijnswerk Senioren Kaag en Braassem. Daaronder kunnen diverse werkgebieden vallen en werkgroepen, zoals een werkgroep Tafeltje Dekje.

Voordeel hiervan is dat er één gesprekspartner en subsidierelatie voor de gemeente komt. Daarnaast is het werkgeverschap van de ouderenadviseurs goed geborgd, is er optimale afstemming van activiteiten en ondersteuning en zijn bestuursfuncties naar verwachting makkelijker in te vullen. Als nadeel kan worden aangegeven dat het samengaan van de drie organisaties een ingrijpende verandering betreft voor

de organisaties zelf en de vrijwilligers, die daarvoor actief zijn. Daarom is afgesproken om de fusie gefaseerd door te voeren. Deze fasering is opgenomen in paragraaf 9.3. Daarnaast moet ook aandacht worden besteed aan het in stand houden van de huidige korte lijnen en het behouden c.q aantrekken van kerngerichte vrijwilligers.

Getracht is om ook de seniorensociëteiten onder de nieuwe stichting te brengen. Daartoe zijn gesprekken gevoerd met een groot aantal seniorensociëteiten (deze gesprekken werden gevoerd ten behoeve van de beleidsregel Ouderenbeleid, de nota ouderenbeleid en de organisatiestructuur). De besturen van deze sociëteiten hebben nagenoeg allemaal aangegeven niet onder één stichting te willen worden ondergebracht. Het behoud van autonomie was hiervoor de grootste reden.

In de toekomst kan een nieuwe poging worden ondernomen om de seniorensociëteiten onder de nieuwe Stichting Welzijn Ouderen te brengen. Ook zullen gesprekken met Dienstencentrum Jacobus worden gevoerd om te onderzoeken of de samenwerking tussen het Dienstencentrum en de nieuwe stichting geïntensiveerd kan worden.

Tenslotte zal in de toekomst ook bezien moeten worden of de huidige professionele ondersteuning voldoende is. De Stichting Welzijn Ouderen bestaat bijna geheel uit vrijwilligers en ook het Dienstencentrum draait voornamelijk op vrijwilligers. Bij een grotere omvang is een meer professionele administratie en wellicht coördinatie wenselijk. De middelen hiervoor ontbreken echter. Onderzocht moet worden op welke wijze toch een zekere professionalisering doorgevoerd kan worden.

9.3 Implementatie organisatiestructuur

Om te komen tot één Stichting Welzijn Ouderen moeten de volgende stappen worden gezet:

Stap	Inhoud	Planning
Stap 1	Optimaliseren samenwerking en afstemming. Er zijn nog drie afzonderlijke besturen die afzonderlijk een subsidieaanvraag voor 2011 indienen	2010
Stap 2	De drie organisaties bereiden intern de fusie voor (wellicht	Eerste helft 2011

	formeren werkgroepen die inhoudelijke en financiële aspecten bespreken etc.)	
Stap 3	Gezamenlijke aanvraag subsidie voor 2012 vanuit afzonderlijke organisaties	Eerste helft 2011
Stap 4	Daadwerkelijke fusie	1-1-2012

Wanneer blijkt dat deze planning te strak is, zal in overleg met de ouderenorganisaties de planning worden aangepast.

9.4 Rol gemeente

De gemeente verstrekt subsidie voor de activiteiten en het flankerend ouderenbeleid aan het bestuur van de nieuwe stichting. De verdeling van de subsidie ligt bij dit bestuur. Wel zal de gemeente bij de subsidieverlening aangeven voor welke activiteiten de subsidie bestemd is (zoals Tafeltje Dekje, Meer bewegen voor Ouderen, Informatievoorzieningen, Welzijnshuisbezoeken etc.). De basis daarvoor is het activiteitenplan van de Stichting zelf. De subsidie wordt als één totaalbedrag verstrekt, zodat schuiven tussen posten mogelijk is. Via de verantwoording bewaakt de gemeente of uitvoering is gegeven aan de activiteiten.

9.5 Tweerichtingsverkeer informatie

Eén en ander stopt niet met het formuleren van beleid en het uitvoeren van het vastgestelde beleid. Er moet structureel contact zijn met de ouderenorganisaties. Informatievoorziening moet tweerichtingsverkeer zijn om vraaggericht te kunnen werken, met andere woorden, wij hebben input nodig. Een mogelijkheid zou zijn om een ouderenraad op te zetten waarbij ouderen hun stem kunnen laten horen over zaken die hen aangaan. Maar in de eerste instantie willen we deze signalerende rol neerleggen bij de ouderenorganisaties en de bejaardensociëteiten. Zij zien en spreken de ouderen regelmatig en zijn op de hoogte van lokale problematiek. De gemeente houdt periodiek contact met de ouderenorganisaties, de seniorensociëteiten en de ouderenvertegenwoordiging in de Wmo Adviesraad. Op deze wijze behouden wij dynamisch ouderenbeleid.

10. IMPLEMENTATIE, EVALUATIE EN FINANCIËLE CONSEQUENTIES

10.1 Implementatie

Voor het uitvoeren van de maatregelen uit deze nota wordt jaarlijks een uitvoeringsplan opgesteld, dat betrokken wordt bij het opstellen van de begroting. Dit uitvoeringsplan wordt in overleg met de ouderenorganisaties en de Wmo Adviesraad opgesteld, waarbij tevens mogelijke ontwikkelingen worden betrokken. Tussentijds zal ook overleg met de ouderenorganisaties plaatsvinden over voortgang, knelpunten en dergelijke.

10.2 Evaluatie

In 2014 zal worden geëvalueerd of de voorgestelde maatregelen tot het beoogde resultaat hebben geleid. Deze evaluatie wordt door de gemeente met de ouderenorganisaties én de Wmo adviesraad uitgevoerd. Indien tijdens de looptijd van deze nota blijkt dat maatregelen en/of doelen bijgesteld dienen te worden, zal hierover een rapportage aan alle betrokkenen worden aangeboden.

	Doelstelling	Beoogd resultaat (smart)	Maatregelen	Extra kosten
Participatie	Bevorderen van welzijn van ouderen	Gelijk blijvende/toenemende tevredenheid ouderen	In stand houden huidig aanbod activiteiten en voorzieningen	€ 0,-
	Voorkomen van eenzaamheid	Gelijk blijvende/afnemende eenzaamheidsscore	Stimuleren vrijwillige inzet	€ 0,-
			Onderzoek mogelijkheid van nieuwe ontmoetingsplekken	€ 0,-
	Ontlasten van mantelzorgers	Afname aanvragen Hulp bij het huishouden overbelaste mantelzorgers	Activiteiten kwetsbare ouderen	€ 25.000,-
			Welzijnshuisbezoeken	Hoofdstuk 5
			Informatievoorziening	Hoofdstuk 5
Gezondheid	Bevorderen van gezond ouder worden	Minimaal gelijk blijvende ervaren gezondheid	Voldoende bereikbare voorzieningen en flankerend ouderenbeleid	WZW
	Tijdige signalering van problemen	75% van de ouderen voldoet in 2014 aan de norm Gezond Bewegen	Beweegstimulering	€ 13.000,-
			Bevorderen bewust ouder worden	€ 0,-
			Bevorderen goede samenwerking huisartsen, ouderenadviseur en Wmo loket	€ 0,-
			Volledige en betrouwbare sociale kaart	Hoofdstuk 5
Informatie en advies	Voldoende bekendheid activiteiten-aanbod en vraag/aanbod vrijwilligers-werk	80% van de ouderen kent het Wmo-loket	Vergroten bekendheid Wmo-loket	€ 0,-
	Voldoende bekendheid regelingen en voorzieningen		Informatiebrief 65-plus	€ 2.000,-
		Goede advisering bij beperkingen in de zelfredzaamheid	Up-to-date houden website	€ 0,-
			Tijdige hulp en ondersteuning door vroegsignalering	Uitbreiden welzijnshuisbezoeken
		75% van de 75-plussers ontvangt een Welzijnshuisbezoek	Uitbreiden senioreninfo	€ 3.000,-
		Uitbreiden formatie ouderenadviseur	Welzijnshuis-bezoeken	

Wonen	Waarborgen/bevorderen van de toegankelijkheid van de woon- en leefomgeving	<p>Jaarlijks is minimaal één knelpunt in de openbare ruimte/openbaar gebouw opgelost</p> <p>Het aantal gesignaleerde knelpunten neemt jaarlijks af</p> <p>Jaarlijks vragen minimaal 5 personen advies over aanpassen woning</p>	Inventariseren en mogelijk oplossen van knelpunten in de toegankelijkheid	€ 2.500,-
			Senioren'proof' maken van de gemeente	pm
			Bij nieuwbouw/renovatie van wijken toegankelijkheid betrekken	€ 0,-
			Bewust maken van gevolgen van het ouder worden (communicatie)	€ 0,-
Mobiliteit	Behouden/vergroten van de mobiliteit van ouderen met aandacht voor veilige verkeersdeelname	Belemmeringen in mobiliteit zijn afgenomen	Realiseren van veilige en voldoende fietsverbindingen en trottoirs (rijksmiddelen of onderhoudsmiddelen)	Pm
			Verstrekken van mobiliteitsadviezen	€ 0,-
			Bevorderen veilig gebruik van scootmobiel (oa scootmobieldag)	€ 1.000,-
Inkomen	Voorkomen van armoede en sociale uitsluiting	<p>Toename van bekendheid van Minimabeleid met 10%</p> <p>Toename aantal aanvragen minimabeleid met 5%</p>	Vergroten bekendheid Minimabeleid (voorlichting)	ISDR
			Verkleinen drempel voor het indienen van aanvragen	ISDR
Organisatie	Optimale afstemming van activiteiten en ondersteuning	Samengaan van de drie Stichtingen Welzijn Ouderen	Stimuleren en faciliteren fusie	€ 0,-
	Borging van werkgeverschap ouderenadviseur voor hele gemeente			
	Eén gesprekspartner voor ouderenbeleid			
Totaal extra kosten				€ 56.500,-

10.3 Financiële consequenties

De kosten van de maatregelen, die in deze nota genoemd zijn, bedragen € 56.500,-. Een deel van deze kosten komt voort uit de harmonisatie van het ouderenbeleid. De overige kosten betreffen het versterken van het preventief ouderenbeleid. Het budget dat door de overheid beschikbaar is gesteld voor het opvangen van de gevolgen van de Pakketmaatregel AWBZ (voor onze gemeente € 115.372,-) kan worden aangewend voor het dekken van de kosten van de genoemde maatregelen ad € 56.500,-. Volledigheidshalve wordt aangetekend dat van het totale budget voor de pakketmaatregel € 25.000 al eerder is ingezet voor een groep ouderen bij wijze van overbrugging tot de structurele maatregelen uit onderhavige nota van kracht worden. Het resterende budget à € 34.000 dient vooralsnog beschikbaar te blijven voor andere maatregelen die de gevolgen van de pakketmaatregel het hoofd moeten bieden. Nader advies hierover volgt nog.

BIJLAGE 1 OVERZICHT STICHTINGEN EN VERENIGINGEN

Stichting Welzijn Ouderen Leimuiden/Rijnsaterwoude

Stiwo Leimuiden/Rijnsaterwoude draait volledig op vrijwilligers. De organisatie heeft geen betaalde krachten. Ook voert de Stiwo zelf alle activiteiten uit. Wel hangt de Koersbalvereniging onder de Stiwo. De Koersbalvereniging is een zelfstandige vereniging, die alleen niet ingeschreven staat bij de Kamer van Koophandel en daarom onder de Stiwo hangt. Ook vormt de Stiwo de beheerscommissie voor het Trefpunt. Zij verhuren het Trefpunt voor activiteiten onder andere aan Stiwo voor Meer bewegen voor ouderen en senioren yoga. Enkele activiteiten van Stiwo Leimuiden/Rijnsaterwoude:

- Senioren gymnastiek
- Senioren yoga
- Volksdansen
- Fietsen
- Senioren middagen Voorjaar, Oranjefeest, Najaar, Winter en Operette

Stichting Welzijn Ouderen Hoogmade/Woubrugge

De Stiwo Hoogmade/Woubrugge bestaat volledig uit vrijwilligers: zowel het bestuur als de uitvoering. De Stiwo voert alle activiteiten zelf uit. Ook bij deze Stiwo hangt de Koersbalvereniging eronder. De Stiwo beheert een zaaltje aan de Thuisweide voor Woondiensten Aarwoude. 25% van de huuropbrengst is voor de Stiwo. De activiteiten van Stiwo Hoogmade/Woubrugge zijn onder meer:

- Ouderengymnastiek
- Recreatie activiteiten
- Muziek/Toneel
- Excursies
- Najaarsbijeenkomst

Op flankerend ouderenbeleid is er structurele samenwerking tussen de beide Stiwo's op de volgende punten:

- Senioreninfo
- Scootmobieldag
- Afstemming bijdrage Tafeltje Dekje

- Twee maal per jaar gezamenlijk overleg op bestuursniveau

Stichting Welzijn Ouderen “de Spil”

De Spil vormt een overkoepelend bestuur voor de ouderenorganisaties die in het voormalige Alkemade actief zijn. Deze organisaties hebben een zelfstandig, maar informeel bestuur en staan niet ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en organiseren zelf activiteiten. De lijnen tussen de Spil en deze organisaties zijn kort.

De rol van de Spil is voorts de volgende:

- het aanvragen en doorbetalen van de gemeentelijke subsidie;
- het fungeren als werkgever voor de ouderenadviseur;
- ervoor zorg dragen dat er geen dubbelingen in het aanbod zijn;
- uitvoering geven aan flankeren ouderenbeleid;
- uitvoering geven aan de welzijnshuisbezoeken.

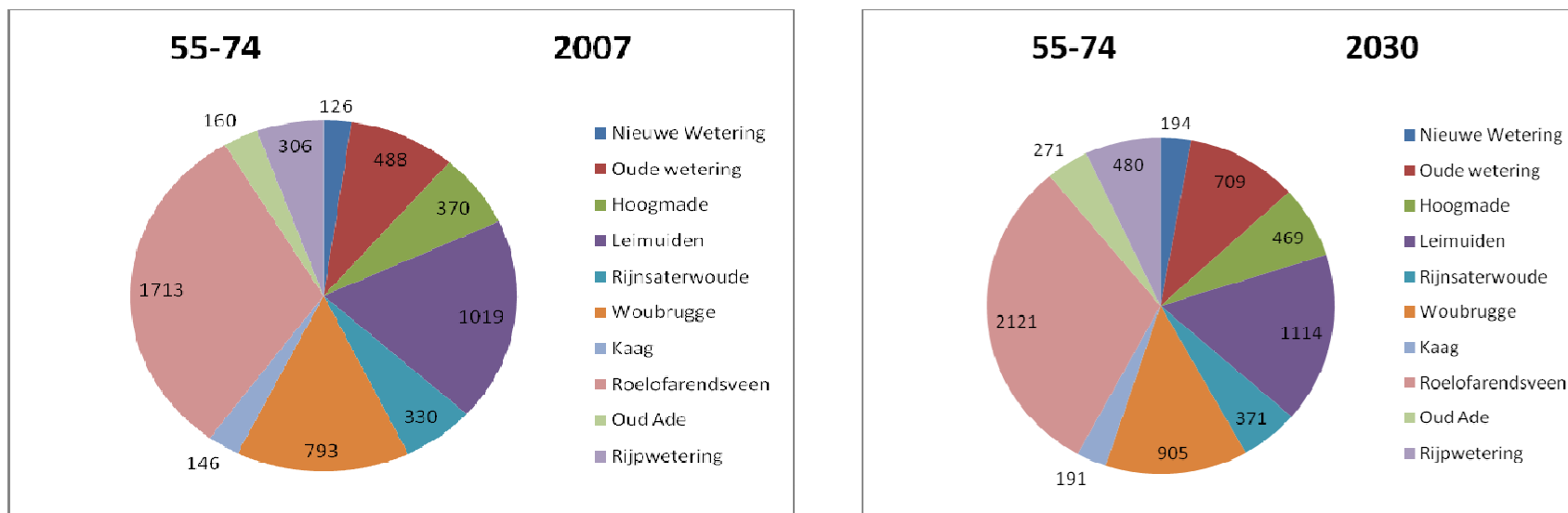
De Spil bestaat volledig uit vrijwilligers. De organisatie heeft één betaalde kracht in dienst: de ouderenadviseur.

Overige bejaardensociëteiten en recreatieve verenigingen

Er zijn zeven bejaardensociëteiten die allen, met uitzondering van Stichting Seniorencomité Oud Ade een enkelzijdig aanbod in activiteiten aanbieden, waarbij kaarten toch wel de overhand heeft. Een aantal verenigingen, zoals de NBvP, Vrouwen van Nu, de bridgeclubs en de biljartvereniging hebben meer dan 60% leden die ouder zijn dan 65 jaar. Deze verenigingen vallen niet onder een beleidsregel (de gemeente heeft geen beleid op vrouwenemancipatie en de bridgeclubs en biljartvereniging voldoet niet aan de beleidsregel sport). Gezien het hoge aantal ouderen wat deze verenigingen herbergt, is het legitiem deze verenigingen onder te brengen bij de beleidsregel ouderenwerk.

BIJLAGE 2 DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELINGEN

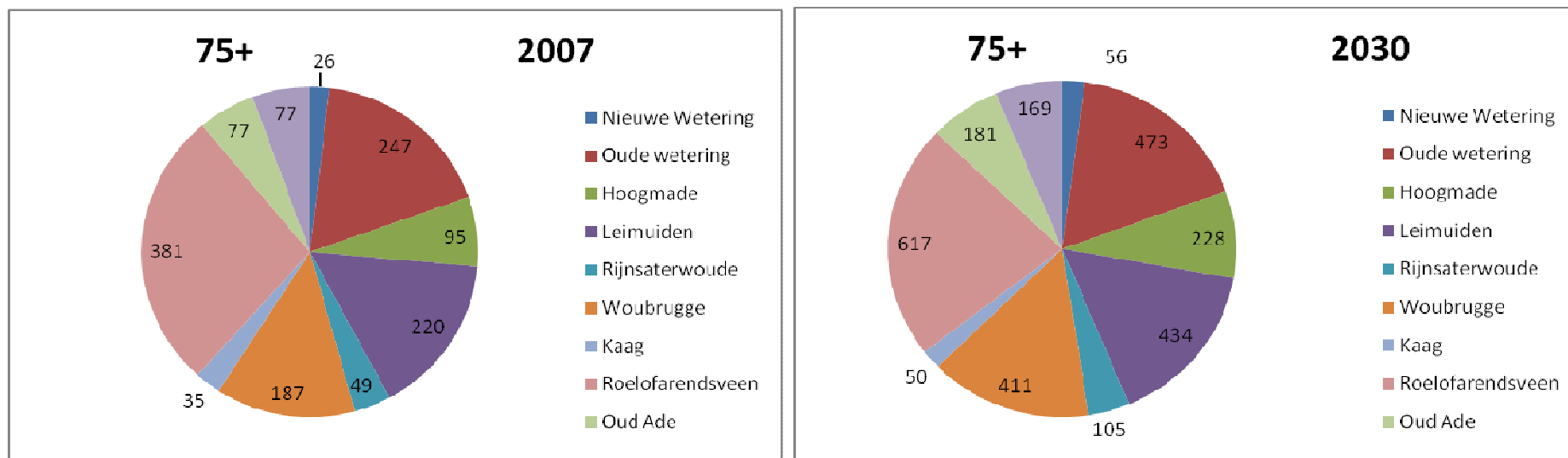
*Overzicht spreiding van de inwoners van 55 jaar tot 75 jaar over de elf kernen in Kaag en Braassem**

* de gegevens van de kern Bilderdam is opgenomen onder Leimuiden.

Uit bovenstaande overzichten blijkt dat veruit de meeste inwoners van 55 tot 75 jaar in Roelofarendsveen wonen, zowel in 2007 als in 2030. Roelofarendsveen is dan ook de grootste kern in onze gemeente. Een goede tweede is Leimuiden, maar uit de tweede tabel blijkt dat het aandeel van Leimuiden in 2030 is afgenomen. De grootste groei (verhoudingsgewijs) in 2030 is te zien bij Rijkswetering en Oud Ade. De derde kern die een groot aantal inwoners in de leeftijd 55 tot 75 jaar heeft, is Woubrugge.

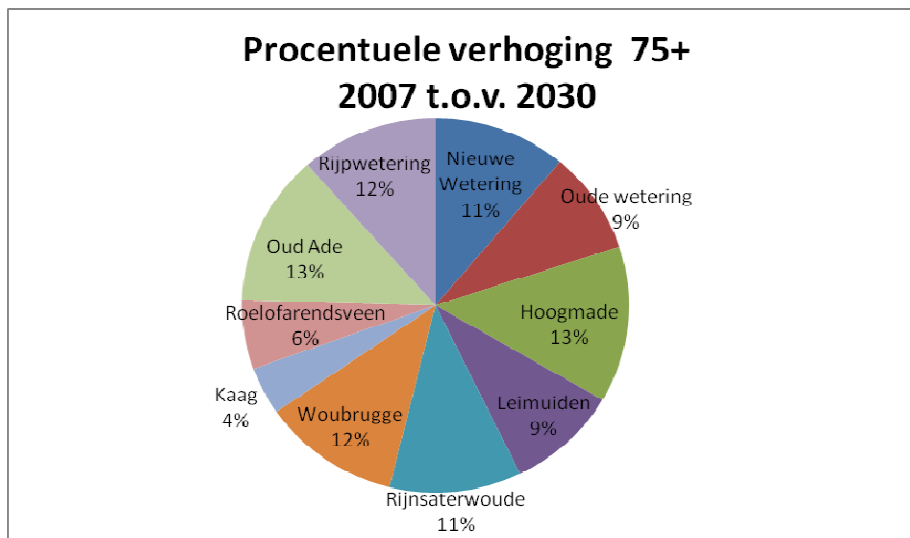
Overzicht spreiding van de inwoners van 75 jaar en ouder over de elf kernen in Kaag en Braassem*

* de gegevens van de kern Bilderdam is opgenomen onder Leimuiden.

De kern met de meeste inwoners van 75 jaar en ouder is in 2007 Roelofarendsveen, gevolgd door Oude Wetering, Leimuiden en Woubrugge. Deze verdeling is ook in 2030 te zien.

Overzicht van de procentuele toename van het aantal inwoners van 75 jaar en ouder in de elf kernen in Kaag en Braassem*

De stijging van het aantal inwoners van 75 jaar en ouder is procentueel het sterkst in de kleine kernen: Hoogmade, Oud Ade, Rijpwetering en Woubrugge.

* de gegevens van de kern Bilderdam zijn opgenomen onder Leimuiden.